

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः

हरिः ओं

--

कृष्ण यजुर्वेदिय तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठः

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः

Table of Contents

3. कृष्ण यजुर्वेदिय तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठः	3
3.2 तृतीय काण्डे द्वितीय प्रश्नः – पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं	3

=====

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3. कृष्ण यजुर्वेदिय तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठः

3.2 तृतीय काण्डे द्वितीय प्रश्नः – पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं
T.S.3.2.1.1 - Kramam

यो वै । वै पवमानानाम् । पवमानानामन्वारोहान् । अन्वारोहान् ।
विद्वान् । अन्वारोहानित्यनु – आरोहान् । विद्वान् यजते । यजतेऽनु ।
अनु पवमानान् । पवमानाना । आ रोहति । रोहति न ।
न पवमानेभ्यः । पवमानेभ्योऽव । अवच्छिद्यते । छिद्यते श्येनः ।
श्येनोऽसि । असि गायत्रछन्दाः । गायत्रछन्दा अनु । गायत्रछन्दा इति
गायत्र – छन्दाः । अनु त्वा । त्वा । आ रभे । रभे स्वस्ति ।
स्वस्ति मा । मा सम् । सम् पारय । पारय सुपर्णः । सुपर्णो ऽसि ।
सुपर्ण इति सु – पर्णः । असि त्रिष्टुप्छन्दाः । त्रिष्टुप्छन्दा अनु ।
त्रिष्टुप्छन्दा इति त्रिष्टुप् – छन्दाः । अनु त्वा । त्वा । आ रभे ।
रभे स्वस्ति । स्वस्ति मा । मा सम् । सम् पारय । पारय सघा ।
सघाऽसि । असि जगतीछन्दाः । जगतीछन्दा अनु ।

ज॒गती॑छन्दा॒ इति॑ ज॒गती॑ – छ॒न्दाः॑ । अनु॑ त्वा । त्वा । आ र॒भे ।
र॒भे स्व॑स्ति । स्व॒स्ति मा॑ ॥ मा॒ सम् । सम् पा॑रय । पा॒रये॑ति ।
इत्या॑ह । आ॒हैते॑ । ए॒ते वै । 1 (50/55)

T.S.3.2.1.2 - Kramam

वै प॒वम॑नानाम् । प॒वमा॑नानामन्वा॒रोहाः॑ । अ॒न्वा॒रोहा॑स्तान् । अ॒न्वा॒रोहा॑
इत्य॑नु – आ॒रोहाः॑ । तान् यः । य ए॒वम् । एवं वि॒द्वान् । वि॒द्वान्
यज॑ते । यज॑तेऽनु । अनु॑ प॒वमा॑नान् । प॒वमा॑नाना । आ रो॑हति ।
रो॒हति॑ न । न प॒वमा॑नेभ्यः । प॒वमा॑नेभ्योऽव । अ॒वच्छि॑द्यते । छि॒द्यते
यः । यो वै । वै प॒वमा॑नस्य । प॒वमा॑नस्य स॒न्तति॑म् । स॒न्तति॑ं वैद ।
स॒न्तति॑मिति॒ सम् – त॒तिम् । वेद॑ सर्व॒म् । सर्व॒मायुः॑ । आ॒युरे॑ति ।
एति॑ न । न पु॒रा । पु॒राऽऽयु॑षः । आ॒युषः॑ प्र । प्र मी॑यते । मी॒यते
प॒शुमा॑न् । प॒शुमा॑न् भवति । प॒शुमा॑निति॒ पशु॑ – मा॒न् । भव॑ति
वि॒न्दते॑ ॥ वि॒न्दते॑ प्र॒जाम् । प्र॒जाम् प॒वमा॑नस्य । प्र॒जामि॑ति प्र-जाम् ।
प॒वमा॑नस्य ग्र॒हाः ॥ ग्र॒हा गृ॑ह्यन्ते । गृ॒ह्यन्ते॑ ऽथ । अथ॑ वै । वा अ॒स्य ।
अ॒स्यैते॑ । ए॒ते ऽगृ॑हीताः । अ॒गृही॑ता द्रो॒णक॑लशः ।
द्रो॒णक॑लश आ॒धव॑नीयः । द्रो॒णक॑लश इति॒ द्रो॒ण – क॑लशः ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

आ॒ध॒व॒नी॒यः॑ पू॒त॒भृ॒त् । आ॒ध॒व॒नी॒य॒ इ॒त्या॑ – ध॒व॒नी॒यः॑ । पू॒त॒भृ॒त् तान् ।
पू॒त॒भृ॒दि॒ति॑ पू॒त॒भृ॒त् । तान्॑ यत् । यद॑गृही॒त्वा । अ॑गृही॒त्वोपा॑कुर्यात् ।
उपा॑कुर्यात् पव॑मानम् । उपा॑कुर्यादित्यु॒प – आ॑कुर्यात् ।
पव॑मानं वि॒ ( ) । वि॒ च्छि॑न्धात् । 2 (50/58)

T.S.3.2.1.3 - Kramam

छि॑न्धात् तम् । तं वि॒च्छि॑द्यमानम् । वि॒च्छि॑द्यमानम॒ध्व॒र्योः॑ ।
वि॒च्छि॑द्यमानमि॒ति॑ वि॒ – छि॑द्यमानम् । अ॒ध्व॒र्योः॑ प्रा॒णः । प्रा॒णोऽनु॑ ।
प्रा॒ण इति॑ प्र॒अ॒नः । अनु॑ वि॒ । वि॒ च्छि॑द्येत । छि॑द्येतो॒पया॑म॒गृही॑तः ।
उ॒पया॑म॒गृही॑तोऽसि॒ । उ॒पया॑म॒गृही॑त इत्यु॒पया॑म – गृही॑तः ।
अ॒सि प्र॑जापतये । प्र॒जाप॑तये त्वा । प्र॒जाप॑तय इति॑ प्र॒जा – प॑तये ।
त्वेति॑ । इति॑ द्रो॒णक॑लशम् । द्रो॒णक॑लशम॒भि । द्रो॒णक॑लशमि॒ति॑
द्रो॒ण॒क॒ल॒शम् । अ॒भि मृ॑शेत् । मृ॑शेदिन्द्रा॒य । इन्द्रा॒य त्वा । त्वेति॑ ।
इ॒त्या॒ध॒व॒नी॒यम्॑ । आ॒ध॒व॒नी॒यं वि॒श्वे॑भ्यः ।
आ॒ध॒व॒नी॒यमि॒त्या॑ – ध॒व॒नी॒यम्॑ । वि॒श्वे॑भ्यस्त्वा । त्वा दे॒वे॒भ्यः॑ ।
दे॒वे॒भ्य इति॑ । इति॑ पू॒त॒भृ॒तम्॑ । पू॒त॒भृ॒तम्॑ पव॑मानम् ।

पू॒त॒भृ॒त॒मि॒ति॒ पू॒त - भृ॒त॒म् । प॒व॒मा॒न॒मे॒व । ए॒व त॒त् । त॒थ् स॒म् ।
 स॒म् त॒नो॒ति । त॒नो॒ति स॒र्व॒म् । स॒र्व॒मा॒युः । आ॒यु॒रे॒ति । ए॒ति न ।
 न पु॒रा । पु॒राऽऽयु॒षः । आ॒यु॒षः प्र । प्र मी॒य॒ते । मी॒य॒ते प॒शु॒मा॒न् ।
 प॒शु॒मा॒न् भ॒व॒ति । प॒शु॒मा॒नि॒ति प॒शु - मा॒न् । भ॒व॒ति वि॒न्द॒ते ॥
 वि॒न्द॒ते प्र॒जा॒म् । प्र॒जा॒मि॒ति प्र - जा॒म् ॥ 3 (42/50)

(ए॒ते - वि - द्वि॒च॒त्वा॒रि॒ञ्श॒च्च) (A1)

T.S.3.2.2.1 - Kramam

त्री॒णि वा॒व । वा॒व स॒व॒ना॒नि । स॒व॒ना॒न्य॒थ । अ॒थ तृ॒ती॒य॒म् ।
 तृ॒ती॒य॒ञ् स॒व॒न॒म् । स॒व॒न॒म॒व । अ॒व लु॒म्प॒न्ति । लु॒म्प॒न्त्य॒न॒ञ्शु ।
 अ॒न॒ञ्शु कु॒र्व॒न्तः । कु॒र्व॒न्त उ॒पा॒ञ्शु॒म् । उ॒पा॒ञ्शु॒ञ् हु॒त्वा ।
 उ॒पा॒ञ्शु॒मि॒त्यु॒प - अ॒ञ्शु॒म् । हु॒त्वो॒पा॒ञ्शु॒पा॒त्रे । उ॒पा॒ञ्शु॒पा॒त्रे
 ऽञ्शु॒म् । उ॒पा॒ञ्शु॒पा॒त्र इ॒त्यु॒पा॒ञ्शु - पा॒त्रे । अ॒ञ्शु॒म॒वा॒स्य ।
 अ॒वा॒स्य त॒म् । अ॒वा॒स्ये॒त्य॒व - अ॒स्य । त॒म् तृ॒ती॒य॒स॒व॒ने ।
 तृ॒ती॒य॒स॒व॒नेऽपि॒सृ॒ज्य । तृ॒ती॒य॒स॒व॒न इ॒ति तृ॒ती॒य - स॒व॒ने ।
 अ॒पि॒सृ॒ज्या ऽभि । अ॒पि॒सृ॒ज्ये॒त्य॒पि - सृ॒ज्य । अ॒भिषु॒णु॒यात् ।
 सु॒नु॒याद् य॒त् । य॒दा॒प्या॒य॒य॒ति । आ॒प्या॒य॒य॒ति ते॒न ।

आप्या॒य॒यती॒त्या॑ – प्या॒य॒यति॑ । तेना॑ञ्शु॒मत् । अञ्शु॒मद् यत् ।
 अञ्शु॒मदि॒त्यञ्शु॑ – मत् । यद॑भिषु॒णोति॑ । अ॒भिषु॒णोति॑ तेन॑ ।
 अ॒भिषु॒णोती॒त्यभि॑ – सु॒नोति॑ । तेन॑र्जी॒षि । ऋ॒जी॒षि सर्वा॑णि ।
 सर्वा॑ण्ये॒व । ए॒व तत् । तथ् स॒वनानि॑ । स॒वनान्यञ्शु॑मन्ति॑ ।
 अञ्शु॒मन्ति॑ शु॒क्रव॑न्ति । अञ्शु॒मन्ती॒त्यञ्शु॑ – मन्ति॑ । शु॒क्रव॑न्ति
 समा॑वद्वी॒र्याणि॑ । शु॒क्रव॑न्तीति॑ शु॒क्र – व॑न्ति । समा॑वद्वी॒र्याणि॑ करोति॑ ।
 समा॑वद्वी॒र्याणीति॑ समा॑वत् – वी॒र्याणि॑ । करोति॑ द्वौ । द्वौ समु॒द्रौ ।
 समु॒द्रौ वि॒ततौ॑ । वि॒तता॑वजू॒र्यौ । वि॒तता॑विति॑ वि – ततौ॑ । अजू॒र्यौ
 पर्या॑वर्तेते । पर्या॑वर्तेते ज॒ठरा॑ । पर्या॑वर्तेते इति॑ परि – आ॒वर्तेते॑ ।
 ज॒ठरे॑व । इ॒व पा॒दाः । पा॒दा इति॑ पा॒दाः ॥ तयोः पश्य॑न्तः ।
 पश्य॑न्तो अति॑ । अति॑ यन्ति॑ । यन्त्य॒न्यम् । अ॒न्यमप॑श्यन्तः ।
 अप॑श्यन्तः से॒तुना॑ । 4 (50/63)

T.S.3.2.2.2 - Kramam

से॒तुना॑ति॑ । अति॑ यन्ति॑ । यन्त्य॒न्यम् । अ॒न्यमित्य॒न्यम् ॥ द्वे द्र॑ध॒सी ।
 द्वे इति॑ द्वे । द्र॑ध॒सी स॒तती॑ । द्र॑ध॒सी इति॑ द्र॑ध॒सी । स॒तती॑ वस्ते॑ ।
 स॒तती॑ इति॑ स – तती॑ । व॒स्त एकः॑ । एकः॑ के॒शी । के॒शी वि॒श्वा ॥

वि॒श्वा भु॒वनानि॑ । भु॒वनानि॑ वि॒द्वान् । वि॒द्वानिति॑ वि॒द्वान् ॥ ति॒रो॒धायै॑ति ।
 ति॒रो॒धायै॑ति ति॒रः – धाय॑ । ए॒त्यसि॑तम् । अ॒सितं॑ व॒सानः॑ । व॒सानः॑
 शु॒क्रम् । शु॒क्रमा॑ । आ द॑त्ते । द॒त्ते अ॒नुहाय॑ । अ॒नुहाय॑ जा॒र्यै ।
 अ॒नुहायै॑त्यनु – हाय॑ । जा॒र्या इति॑ जा॒र्यै ॥ दे॒वा वै । वै यत् ।
 यद् य॒ज्ञे । य॒ज्ञे ऽकु॑र्वत । अ॒कुर्वत॑ तत् । तद॑सुराः । अ॒सुरा
 अ॒कुर्वत॑ । अ॒कुर्वत॑ ते । ते दे॒वाः । दे॒वा ए॒तम् । ए॒तम् म॒हाय॒ज्ञम् ।
 म॒हाय॒ज्ञम॑पश्यन् । म॒हाय॒ज्ञमिति॑ म॒हा – य॒ज्ञम् । अ॒पश्यन्॑ तम् ।
 तम॑तन्वत । अ॒तन्व॒ताग्नि॑हो॒त्रम् । अ॒ग्निहो॒त्रं व्र॑तम् ।
 अ॒ग्निहो॒त्रमि॒त्यग्नि॑ – हो॒त्रम् । व्र॒तम॑कुर्वत । अ॒कुर्वत॑ तस्मा॑त् ।
 तस्मा॑द् द्वि॒व्रतः॑ । द्वि॒व्रतः॑ स्यात् । द्वि॒व्रत॑ इति॑ द्वि – व्र॒तः ।
 स्याद् द्विः॑ । द्विर्. हि । ह्य॒ग्निहो॒त्रम् । अ॒ग्निहो॒त्रम् जु॑ह्वति ।
 अ॒ग्निहो॒त्रमि॒त्यग्नि॑-हो॒त्रम् । जु॑ह्वति पौ॒र्णमा॒सम् । पौ॒र्णमा॒सं य॒ज्ञम् ।
 पौ॒र्णमा॒समिति॑ पौ॒र्ण – मा॒सम् । य॒ज्ञम॑ग्नी॒षोमी॑यम् ।
 अ॒ग्नी॒षोमी॑यम् प॒शुम् । अ॒ग्नी॒षोमी॑यमि॒त्यग्नी॑-सो॒मीयम्॑ ॥ 5 (50/61)

T.S.3.2.2.3 - Kramam

प॒शु॒म॒कुर्व॑त । अ॒कुर्व॑त दार्श्य॒म् । दार्श्यं॑ य॒ज्ञम् । य॒ज्ञमाग्ने॑यम् ।
 आग्ने॑यम् प॒शुम् । प॒शु॒म॒कुर्व॑त । अ॒कुर्व॑त वैश्वदे॒वम् । वैश्वदे॒वम्
 प्रा॒तस्स॒व॒नम् । वैश्वदे॒वमि॑ति वैश्व – दे॒वम् । प्रा॒तस्स॒व॒नम॑कुर्वत ।
 प्रा॒तस्स॒व॒नमि॑ति प्रा॒तः – स॒व॒नम् । अ॒कुर्व॑त वरुणप्र॒घासा॑न् ।
 वरुणप्र॒घासा॑न् मा॒द्ध्य॒न्दि॒नम् । वरुणप्र॒घासानि॑ति वरुण–प्र॒घासा॑न् ।
 मा॒द्ध्य॒न्दि॒नꣳ स॒व॒नम् । स॒व॒नꣳ सा॒कमे॒धान् । सा॒कमे॒धान्
 पि॒तृ॒य॒ज्ञम् । सा॒कमे॒धानि॑ति सा॒क – मे॒धान् । पि॒तृ॒य॒ज्ञम् त्र्य॑म्ब॒कान् ।
 पि॒तृ॒य॒ज्ञमि॑ति पि॒तृ – य॒ज्ञम् । त्र्य॑म्ब॒काꣳ तृ॒तीय॑स॒व॒नम् ।
 त्र्य॑म्ब॒कानि॑ति त्रि – अ॒म्ब॒कान् । तृ॒तीय॑स॒व॒नम॑कुर्वत ।
 तृ॒तीय॑स॒व॒नमि॑ति तृ॒तीय – स॒व॒नम् । अ॒कुर्व॑त तम् । तमे॑षाम् ।
 ए॒षाम॑सु॒राः । अ॒सु॒रा य॒ज्ञम् । य॒ज्ञम॑न्व॒वाजि॑गाꣳसन् ।
 अ॒न्व॒वाजि॑गाꣳसन् तम् । अ॒न्व॒वाजि॑गाꣳस॒न्नित्य॑नु–अ॒वाजि॑गाꣳसन् ।
 तम् न । नान्व॑वायन् । अ॒न्व॒वाय॑न् ते । अ॒न्व॒वाय॑न्नित्य॑नु–अ॒वाय॑न् ।
 ते ऽब्रु॑वन् । अ॒ब्रु॒वन् न॒द्ध्व॑र्त॒व्याः । अ॒द्ध्व॑र्त॒व्या वै । वा इ॒मे ।
 इ॒मे दे॒वाः । दे॒वा अ॒भू॒वन् । अ॒भू॒व॒न्निति॑ । इति॑ तत् । तद॒ध्व॑रस्य ।

अ॒ध्व॒र॒स्या॒ध्व॒र॒त्वम् । अ॒ध्व॒र॒त्वम् ततः ।
 अ॒ध्व॒र॒त्व॒मित्य॑ध्व॒र – त्वम् । ततो॑ दे॒वाः । दे॒वा अ॑भ॒वन् ।
 अ॒भ॒वन् परा॑ । परा॑ ऽसु॒राः । अ॒सु॒रा यः । य ए॒वम् । ए॒वं वि॑द्वान् ।
 वि॒द्वान्त् सो॑मे॒न । सो॑मे॒न य॑जते । य॑जते भ॒वति॑ । भ॒वत्या॑त्म॒ना ।
 आ॒त्म॒ना परा॑ ( ) । परा॑ ऽस्य॑ । अ॒स्य भ्रा॑तृ॒व्यः । भ्रा॑तृ॒व्यो भ॒वति॑ ।
 भ॒वती॑ति भ॒वति॑ ॥ 6 (53/63)

(अ॒प॒श्यन्तो॑ऽ – ग्नी॒षो॒मीय॑ – मा॒त्म॒ना परा॑ – त्री॒णि च॑) (A2)

T.S.3.2.3.1 - Kramam

परि॒भूर॑ग्निम् । परि॒भूरि॑ति परि॒-भूः । अ॒ग्निम् परि॒भूः । परि॒भूरि॑न्द्रम् ।
 परि॒भूरि॑ति परि॒-भूः । इ॒न्द्रम् परि॒भूः । परि॒भूर् वि॑श्वा॒न् । परि॒भूरि॑ति
 परि॒-भूः । वि॑श्वा॒न् दे॒वान् । दे॒वान् परि॒भूः । परि॒भूर् माम् ।
 परि॒भूरि॑ति परि॒-भूः । मा॒ सह॑ । सह॑ ब्र॒ह्म॒वर्च॑से॒न ।
 ब्र॒ह्म॒वर्च॑से॒न सः॑ । ब्र॒ह्म॒वर्च॑से॒नेति॑ ब्र॒ह्म – वर्च॑से॒न । स नः॑ ।
 नः प॒वस्व॑ । प॒वस्व॑ शम् । शम् ग॒वे॑ । ग॒वे शम्॑ । शम् ज॒नाय॑ ।
 ज॒नाय॑ शम् । श॒मर्व॑ते । अ॒र्वते॑ शम् । शम् रा॒जन् ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

राजन्नोषधीभ्यः । ओषधीभ्यो ऽच्छिन्नस्य । ओषधीभ्य
इत्योषधि-भ्यः । अच्छिन्नस्य ते । ते रयिपते । रयिपते सुवीर्यस्य ।
रयिपत इति रयि – पते । सुवीर्यस्य रायः । सुवीर्यस्येति
सु – वीर्यस्य । रायस्पोषस्य । पोषस्य ददितारः । ददितारः स्याम ।
स्यामेति स्याम ॥ तस्य मे । मे रास्व । रास्व तस्य । तस्य ते ।
ते भक्षीय । भक्षीय तस्य । तस्य ते । त इदम् । इदमुत् ।
उन् मृजे । मृज इति मृजे ॥ प्राणाय मे । प्राणायैति प्र – अनाय ।
मे वर्चोदाः । वर्चोदा वर्चसे । वर्चोदा इति वर्चः – दाः ।
वर्चसे पवस्व । पवस्वापानाय । अपानाय व्यानाय ।
अपानायेत्यप – अनाय । व्यानाय वाचे । व्यानायेति वि – अनाय ।
वाचे दक्षक्रतुभ्याम् ॥ 7 (50/62)

T.S.3.2.3.2 - Kramam

दक्षक्रतुभ्याम् चक्षुर्भ्याम् । दक्षक्रतुभ्यामिति दक्षक्रतु – भ्याम् ।
चक्षुर्भ्याम् मे । चक्षुर्भ्यामिति चक्षुः – भ्याम् । मे वर्चोदौ । वर्चोदौ
वर्चसे । वर्चोदाविति वर्चः – दौ । वर्चसे पवेथाम् । पवेथा७
श्रोत्राय । श्रोत्रायात्मने ॥ आत्मने ऽङ्गोभ्यः । अङ्गोभ्य आयुषे ।

आ॒यु॒षे वी॒र्या॒य । वी॒र्या॒य वि॒ष्णोः॑ । वि॒ष्णो॒रिन्द्र॑स्य । इन्द्र॑स्य
वि॒श्वे॒षाम् । वि॒श्वे॒षाम् दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑म् ज॒ठर॑म् । ज॒ठर॑मसि ।
असि॑ व॒र्चो॒दाः । व॒र्चो॒दा मे॑ । व॒र्चो॒दा इति॑ व॒र्चः-॑दाः । मे॑ व॒र्चसे॑ ।
व॒र्चसे॑ पव॒स्व । पव॒स्व कः॑ । को॑ ऽसि । असि॑ कः॑ । को॑ नाम॑ ।
नाम॑ कस्मै॑ । कस्मै॑ त्वा । त्वा॑ का॒य । का॒य त्वा॑ । त्वा॑ यम् ।
यम् त्वा॑ । त्वा॑ सो॒मेन॑ । सो॒मेना॑ती॒तृप॑म् । अती॑तृपं॒ यम् । यम् त्वा॑ ।
त्वा॑ सो॒मेन॑ । सो॒मेना॑मी॒मद॑म् । अमी॑मद॒ सुप्र॑जाः ।
सुप्र॑जाः प्र॒जया॑ । सुप्र॑जा इति॑ सु - प्र॒जाः । प्र॒जया॑ भू॒यास॑म् ।
प्र॒जये॑ति प्र - ज॒या । भू॒यास॑ सु॒वीरः॑ । सु॒वीरो॑ वी॒रैः । सु॒वीर॑ इति॑
सु - वी॒रः । वी॒रैः सु॒वर्चाः॑ । सु॒वर्चा॑ व॒र्चसा॑ । सु॒वर्चा॑ इति॑
सु - व॒र्चाः । व॒र्चसा॑ सु॒पोषः॑ । सु॒पोषः॑ पो॒षैः । सु॒पोष॑ इति॑
सु - पो॒षः । पो॒षैर् वि॒श्वेभ्यः॑ । वि॒श्वेभ्यो॑ मे॑ । मे॑ रू॒पेभ्यः॑ । रू॒पेभ्यो॑
व॒र्चो॒दाः । व॒र्चो॒दा व॒र्चसे॑ । व॒र्चो॒दा इति॑ व॒र्चः - ॑दाः । 8 (50/60)

T.S.3.2.3.3 - Kramam

व॒र्चसे॑ पव॒स्व । पव॒स्व तस्य॑ । तस्य॑ मे॑ । मे॑ रा॒स्व । रा॒स्व तस्य॑ ।
तस्य॑ ते॑ । ते॑ भ॒क्षी॒य । भ॒क्षी॒य तस्य॑ । तस्य॑ ते॑ । त॒ इद॑म् । इ॒दमु॑त् ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

उन् मृजे । मृज इति मृजे ॥ बुभूषन्नव । अवेक्षेत । ईक्षेतैषः ।
एष वै । वै पात्रियः । पात्रियः प्रजापतिः । प्रजापतिर् यज्ञः ।
प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः । यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतिस्तम् ।
प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः । तमेव । एव तर्पयति । तर्पयति सः ।
स एनम् । एनम् तृप्तः । तृप्तो भूत्या । भूत्या ऽभि । अभि पवते ।
पवते ब्रह्मवर्चसकामः । ब्रह्मवर्चसकामो ऽव । ब्रह्मवर्चसकाम इति
ब्रह्मवर्चस – कामः । अवेक्षेत । ईक्षेतैषः । एष वै । वै पात्रियः ।
पात्रियः प्रजापतिः । प्रजापतिर् यज्ञः । प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः ।
यज्ञः प्रजापतिः । प्रजापतिस्तम् । प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः ।
तमेव । एव तर्पयति । तर्पयति सः । स एनम् । एनम् तृप्तः ।
तृप्तो ब्रह्मवर्चसेन । ब्रह्मवर्चसेनाभि । ब्रह्मवर्चसेनेति
ब्रह्म – वर्चसेन । अभि पवते । पवत आमयावी ( ) ।

आमयाव्यव । 9 (50/56)

T.S.3.2.3.4 - Kramam

अवेक्षेत । ईक्षेतैषः । एष वै । वै पात्रियः । पात्रियः प्रजापतिः ।
प्रजापतिर् यज्ञः । प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः । यज्ञः प्रजापतिः ।

प्र॒जा॒प॒ति॒स्त॒म् । प्र॒जा॒प॒ति॒रि॒ति प्र॒जा – प॒तिः । त॒मे॒व । ए॒व त॑र्पयति ।
 त॒र्प॒य॒ति सः । स ए॒न॒म् । ए॒न॒म् तृ॒प्तः । तृ॒प्त आ॒यु॒षा ।
 आ॒यु॒षा ऽभि॒ । अ॒भि प॑वते । प॒व॒ते ऽभि॒च॒र॒न् । अ॒भिच॑रन् ।
 अ॒भिच॑रन्नित्य॒भि – च॒र॒न् । अ॒वे॒क्षे॒त । ई॒क्षे॒तै॒षः । ए॒ष वै ।
 वै पा॒त्रि॒यः । पा॒त्रि॒यः प्र॒जा॒प॒तिः । प्र॒जा॒प॒तिर् य॒ज्ञः । प्र॒जा॒प॒ति॒रि॒ति
 प्र॒जा – प॒तिः । य॒ज्ञः प्र॒जा॒प॒तिः । प्र॒जा॒प॒ति॒स्त॒म् । प्र॒जा॒प॒ति॒रि॒ति
 प्र॒जा – प॒तिः । त॒मे॒व । ए॒व त॑र्पयति । त॒र्प॒य॒ति सः । स ए॒न॒म् ।
 ए॒न॒म् तृ॒प्तः । तृ॒प्तः प्रा॒णा॒पा॒ना॒भ्या॒म् । प्रा॒णा॒पा॒ना॒भ्यांँ वा॒चः ।
 प्रा॒णा॒पा॒ना॒भ्या॒मि॒ति प्रा॒ण – अ॒पा॒ना॒भ्या॒म् । वा॒चो द॑क्ष॒क्र॒तु॒भ्या॒म् ।
 द॑क्ष॒क्र॒तु॒भ्या॒म् चक्षु॑र्भ्या॒म् । द॑क्ष॒क्र॒तु॒भ्या॒मि॒ति द॑क्ष॒क्र॒तु – भ्या॒म् ।
 चक्षु॑र्भ्याँ॒ श्रो॒त्रा॒भ्या॒म् । चक्षु॑र्भ्या॒मि॒ति चक्षुः॑ – भ्या॒म् ।
 श्रो॒त्रा॒भ्या॒मा॒त्म॒नः । आ॒त्म॒नो ऽङ्गो॑भ्यः । अ॒ङ्गो॑भ्य आ॒यु॒षः ।
 आ॒यु॒षो ऽन्तः॑ । अ॒न्त॒रे॒ति । ए॒ति ता॒ज॒क् । ता॒ज॒क् प्र । प्र ध॑न्वति ।
 ध॑न्वतीति धन्वति ॥ 10 (45/53) (वा॒चो – रू॒पे॒भ्यो व॑र्चो॒दा –
 आ॒म॒या॒वी – पञ्च॑च॒त्वा॒रि॒श्च॒) (A3)

T.S.3.2.4.1 - Kramam

स्म्यः स्वस्तिः । स्वस्तिर् विघ्नः । विघ्नः स्वस्तिः । विघ्न
इति वि - घ्नः । स्वस्तिः परशुः । परशुर् वेदिः । वेदिः परशुः ।
परशुर् नः । नः स्वस्तिः । स्वस्तिरिति स्वस्तिः ॥ यज्ञिया यज्ञकृतः ।
यज्ञकृतः स्थ । यज्ञकृत इति यज्ञ - कृतः । स्थ ते । ते मा ।
मा ऽस्मिन् । अस्मिन् यज्ञे । यज्ञ उप । उप ह्वयद्ध्वम् ।
ह्वयद्ध्वमुप । उप मा । मा द्यावापृथिवी । द्यावापृथिवी ह्वयेताम् ।
द्यावापृथिवी इति द्यावा - पृथिवी । ह्वयेतामुप । उपाऽस्तावः ।
आस्तावः कलशः । आस्ताव इत्या - स्तावः । कलशः सोमः ।
सोमो अग्निः । अग्निरुप । उप देवाः । देवा उप । उप यज्ञः ।
यज्ञ उप । उप मा । मा होत्राः । होत्रा उपहवे । उपहवे ह्वयन्ताम् ।
उपहव इत्युप-हवे । ह्वयन्ताम् नमः । नमो ऽग्नये । अग्नये मखघ्ने ।
मखघ्ने मखस्य । मखघ्न इति मख - घ्ने । मखस्य मा । मा यशः ।
यशो ऽर्यात् । अर्यादिति । इत्याहवनीयम् । आहवनीयमुप ।
आहवनीयमित्या - हवनीयम् । उप तिष्ठते । तिष्ठते यज्ञः । यज्ञो वै ।
वै मखः । मखो यज्ञम् । 11 (50/57)

T.S.3.2.4.2 - Kramam

य॒ज्ञं वा॑व । वा॒व सः॑ । स॒ तत् । तद॑हन् । अ॒हन् तस्मै॑ ॥
 तस्मा॑ ए॒व । ए॒व नम॑स्कृत्य । नम॑स्कृत्य स॒दः । नम॑स्कृत्येति
 नमः॑ – कृत्य । स॒दः प्र॑ । प्र॒ सर्प॑ति । सर्प॑त्यात्मनः ।
 आ॒त्मनो॑ ऽना॒र्त्ये ॥ अ॒ना॒र्त्ये नमः॑ । नमो॑ रु॒द्राय॑ । रु॒द्राय॑ म॒ख॒घ्ने ।
 म॒ख॒घ्ने नम॑स्कृत्या । म॒ख॒घ्न इति॑ म॒ख – घ्ने । नम॑स्कृत्या मा ।
 नम॑स्कृत्येति नमः॑ – कृत्या । मा पा॒हि । पा॒हीति॑ । इ॒त्याग्नी॑ध्रम् ।
 आ॒ग्नी॑ध्रम् तस्मै॑ ॥ आ॒ग्नी॑ध्रमि॒त्याग्नि॑ – इ॒ध्रम् । तस्मा॑ ए॒व ।
 ए॒व नम॑स्कृत्य । नम॑स्कृत्य स॒दः । नम॑स्कृत्येति नमः॑ – कृत्य ।
 स॒दः प्र॑ । प्र॒ सर्प॑ति । सर्प॑त्यात्मनः । आ॒त्मनो॑ ऽना॒र्त्ये ॥
 अ॒ना॒र्त्ये नमः॑ । नम॑ इन्द्रा॒य । इन्द्रा॒य म॒ख॒घ्ने । म॒ख॒घ्न इन्द्रि॑यम् ।
 म॒ख॒घ्न इति॑ म॒ख – घ्ने । इन्द्रि॑यम् मे॑ । मे॑ वी॒र्यम्॑ । वी॒र्यम्॑ मा ।
 मा निः॑ । निर् व॒धीः । व॒धीरिति॑ । इति॑ हो॒त्रीयम्॑ । हो॒त्रीयमा॑शिषम् ।
 आ॒शिष॑मे॒व । आ॒शिष॑मि॒त्या – शिष॑म् । ए॒वैता॑म् । ए॒तामा॑ ।
 आ॒ शा॒स्ते । शा॒स्त इन्द्रि॑यस्य । इन्द्रि॑यस्य वी॒र्य॑स्य ।

वी॒र्य॑स्या॒निर्घा॑ताय । अ॒निर्घा॑ताय॒ याः । अ॒निर्घा॑ताये॒त्यनिः॑ – घा॒ताय॑ ।

या॒ वै । वै दे॒वताः॑ ॥ 12 (50/58)

T.S.3.2.4.3 - Kramam

दे॒वताः॑ स॒दसि॑ । स॒दस्या॑र्तिम् । आ॒र्तिमा॑र्पयन्ति । आ॒र्पय॑न्ति यः ।
आ॒र्पय॑न्तीत्या॑ – अ॒र्पय॑न्ति । यस्ताः । ता वि॒द्वान् । वि॒द्वान् प्र॑स॒र्पति॑ ।
प्र॑स॒र्पति॑ न । प्र॑स॒र्पतीति॑ प्र – स॒र्पति॑ । न स॒दसि॑ । स॒दस्या॑र्तिम् ।
आ॒र्तिमा॑ । आ॒च्छति॑ । ऋ॒च्छति॑ नमः॑ । नमो॑ ऽग्नये॑ । अ॒ग्नये॑ म॒खघ्ने॑ ।
म॒खघ्न॑ इति॑ । म॒खघ्न॑ इति॑ म॒ख – घ्ने॑ । इत्या॑ह । आ॒हैताः॑ ।
ए॒ता वै । वै दे॒वताः॑ । दे॒वताः॑ स॒दसि॑ । स॒दस्या॑र्तिम् । आ॒र्तिमा॑ ।
आ ऽर्प॑यन्ति । अ॒र्पय॑न्ति ताः । ता यः । य ए॒वम् । ए॒वं वि॒द्वान् ।
वि॒द्वान् प्र॑स॒र्पति॑ । प्र॑स॒र्पति॑ न । प्र॑स॒र्पतीति॑ प्र – स॒र्पति॑ । न स॒दसि॑ ।
स॒दस्या॑र्तिम् । आ॒र्तिमा॑ । आ॒च्छति॑ । ऋ॒च्छति॑ दृ॒ढे । दृ॒ढे स्थः॑ ।
दृ॒ढे इति॑ दृ॒ढे । स्थः॑ शि॒थिरे॑ । शि॒थिरे॑ स॒मीची॑ । शि॒थिरे॑ इति॑
शि॒थिरे॑ । स॒मीची॑ मा । स॒मीची॑ इति॑ स॒मीची॑ । मा ऽ॒हसः॑ ।
अ॒हस॑स्पातम् । पा॒त॒ऽसूर्यः॑ । सूर्यो॑ मा । मा दे॒वः ।

दे॒वो दि॒व्यात् । दि॒व्याद॒हसः॑ । अ॒हस॒स्पातु॑ । पा॒तु वा॒युः ।

वा॒युरन्तरि॑क्षात् । अन्तरि॑क्षाद॒ग्निः । 13 (50/57)

T.S.3.2.4.4 - Kramam

अ॒ग्निः पृ॒थि॒व्याः । पृ॒थि॒व्या य॒मः । य॒मः पि॒तृ॒भ्यः । पि॒तृ॒भ्यः
 सर॑स्वती । पि॒तृ॒भ्य इति॑ पि॒तृ – भ्यः॑ । सर॑स्वती म॒नुष्ये॑भ्यः ।
 म॒नुष्ये॑भ्यो दे॒वी । दे॒वी द्वा॒रौ । दे॒वी इति॑ दे॒वी । द्वा॒रौ मा । मा मा॑ ।
 मा स॒म् । स॒म् ता॒प्तम् । ता॒प्तम् न॒मः । न॒मः सद॑से । सद॑से न॒मः ।
 न॒मः सद॑सः । सद॑सस्प॒तये॑ । प॒तये॑ न॒मः । न॒मः स॒खीना॑म् ।
 स॒खीना॑म् पु॒रो॒गाणा॑म् । पु॒रो॒गाणा॑म् चक्षु॑षे । पु॒रो॒गाणा॑मिति॑
 पु॒रः – गा॑नाम् । चक्षु॑षे न॒मः । न॒मो दि॒वे । दि॒वे न॒मः । न॒मः
 पृ॒थि॒व्यै । पृ॒थि॒व्या अ॒हे । अ॒हे दै॒धिष॑व्य । दै॒धिष॑व्योत् । उ॒दतः॑ ।
 अ॒तस्ति॑ष्ठ । ति॒ष्ठान्य॑स्य । अ॒न्यस्य॑ स॒दने॑ । स॒दने॑ सी॒द । सी॒द यः ।
 यो॑ ऽस्मत् । अ॒स्मत् पा॒क॒तरः॑ । पा॒क॒तर॑ उ॒त् । पा॒क॒तर॑ इति॑
 पा॒क – तरः॑ । उ॒न् नि॒वतः॑ । नि॒वत॑ उ॒त् । नि॒वत॑ इति॑ नि – वतः॑ ।
 उ॒दु॒द्वतः॑ । उ॒द्वत॑श्च । उ॒द्वत॑ इत्यु॒त् – वतः॑ । च गौ॑षम् । गौ॑षम् पा॒तम् ।
 पा॒तम् मा॑ । मा द्या॒वापृ॒थि॒वी । द्या॒वापृ॒थि॒वी अ॒द्य ।

द्या॒वापृ॒थि॒वी इति॑ द्या॒वा – पृ॒थि॒वी । अ॒द्या॒हः । अ॒हः स॒दः ।

स॒दो वै । वै प्र॒स॒र्प॒न्त॒म् ( ) । प्र॒स॒र्प॒न्त॒म् पि॒तरः॑ ।

प्र॒स॒र्प॒न्त॒मि॒ति प्र – सर्प॑न्तम् । 14 (50/58)

T.S.3.2.4.5 - Kramam

पि॒त॒रो ऽनु॑ । अ॒नु प्र॑ । प्र॒ सर्प॑न्ति । सर्प॑न्ति ते । त ए॒नम् ।

ए॒न॒मी॒श्व॒राः । ई॒श्व॒रा हि॒॒सि॒तोः । हि॒॒सि॒तोः स॒दः । स॒दः प्र॒सृ॒ष्य ।

प्र॒सृ॒ष्य दक्षि॑णा॒र्ध॒म् । प्र॒सृ॒ष्येति॑ प्र – सृ॒ष्य । दक्षि॑णा॒र्ध॒म् प॒रा ।

दक्षि॑णा॒र्ध॒मि॒ति दक्षि॑ण – अ॒र्ध॒म् । प॒रे॒क्षे॒त । ई॒क्षे॒ता । आ ऽग॑न्त ।

अ॒ग॒न्त पि॒तरः॑ । पि॒तरः पि॒तृ॒मा॒न् । पि॒तृ॒मा॒न॒ह॒म् । पि॒तृ॒मा॒नि॒ति

पि॒तृ – मा॒न् । अ॒हं यु॒ष्मा॒भिः । यु॒ष्मा॒भिर् भू॒या॒स॒म् । भू॒या॒स॒

सु॒प्र॒ज॒सः । सु॒प्र॒ज॒सो म॒या । सु॒प्र॒ज॒स इति॑ सु – प्र॒ज॒सः ।

म॒या यू॒य॒म् । यू॒य॒म् भू॒या॒स्त । भू॒या॒स्तेति॑ । इति॑ ते॒भ्यः । ते॒भ्य ए॒व ।

ए॒व न॒म॒स्कृ॒त्य । न॒म॒स्कृ॒त्य स॒दः । न॒म॒स्कृ॒त्येति॑ न॒मः – कृ॒त्य ।

स॒दः प्र॑ । प्र॒ सर्प॑ति । सर्प॑त्या॒त्म॒नः । आ॒त्म॒नो ऽना॑र्त्ये ।

अ॒ना॒र्त्या इत्य॑ना॒र्त्ये । 15 (33/38)

(म॒खो – वा – अ॒न्त॒रि॒क्षात् – प्र॒स॒र्प॒न्तं – त्रय॑स्त्रि॒॒श॒च्च) (A4)

T.S.3.2.5.1 - Kramam

भ॒क्षा । ए॒हि । इ॒हि मा । मा । आ वि॒श । वि॒श दी॒र्घायु॒त्वाय॑ ।
 दी॒र्घायु॒त्वाय॑ श॒न्तनु॒त्वाय॑ । दी॒र्घायु॒त्वाये॑ति दी॒र्घायु॑ – त्वाय॑ ।
 श॒न्तनु॒त्वाय॑ रा॒यः । श॒न्तनु॒त्वाये॑ति श॒न्तनु॑ – त्वाय॑ । रा॒यस्पो॑षाय॑ ।
 पो॒षाय॑ वर्च॑से । वर्च॑से सु॒प्रजा॒स्त्वाय॑ । सु॒प्रजा॒स्त्वाया॑ ।
 सु॒प्रजा॒स्त्वाये॑ति सु॒प्रजाः॑ – त्वाय॑ । ए॒हि । इ॒हि व॒सो ।
 व॒सो पु॒रोव॒सो । व॒सो इति॑ व॒सो । पु॒रोव॒सो प्रि॒यः । पु॒रोव॒सो
 इति॑ पु॒रः – व॒सो । प्रि॒यो मे॑ ॥ मे॑ हृ॒दः । हृ॒दो ऽसि॑ । अ॒स्यश्चि॒नोः॑ ॥
 अ॒श्चि॒नो॒स्त्वा । त्वा बा॒हुभ्या॑म् । बा॒हुभ्या॑ꣳ स॒ध्यास॑म् । बा॒हुभ्या॑मि॒ति
 बा॒हु – भ्या॑म् । स॒ध्यास॑म् नृ॒चक्ष॑सम् । नृ॒चक्ष॑सम् त्वा ।
 नृ॒चक्ष॑समि॒ति नृ॒चक्ष॑सम् । त्वा दे॒व । दे॒व सो॒म । सो॒म सु॒चक्षाः॑ ॥
 सु॒चक्षा॑ अ॒व । सु॒चक्षा॑ इति॑ सु – चक्षाः॑ ॥ अ॒व ख्ये॑षम् ।
 ख्ये॑षम् म॒न्द्रा । म॒न्द्रा ऽभि॑भूतिः । अ॒भिभू॑तिः के॒तुः ।
 अ॒भिभू॑तिरि॒त्यभि॑ – भूतिः॑ । के॒तुर् य॒ज्ञाना॑म् । य॒ज्ञाना॑नां वाक् ।
 वाग् जु॒षाणा॑ । जु॒षाणा॑ सो॒मस्य॑ । सो॒मस्य॑ तृ॒प्यतु॑ । तृ॒प्यतु॑ म॒न्द्रा ।
 म॒न्द्रा स्व॑र्वाची । स्व॑र्वाच्यदि॒तिः । स्व॑र्वाचीति॑ सु – अ॒र्वाची॑ ।

अ॒दि॒ति॒र॒ना॒ह॒त॒शी॒र्ष्णी॑ । अ॒ना॒ह॒त॒शी॒र्ष्णी॑ वाक् ।
अ॒ना॒ह॒त॒शी॒र्ष्णी॒त्य॒ना॒ह॒त॑ – शी॒र्ष्णी॑ । वाग् जु॒षा॒णा ।
जु॒षा॒णा सोम॑स्य । सोम॑स्य तृ॒प्य॒तु । तृ॒प्य॒त्वा । ए॒हि॑ ।

इ॒हि॒ वि॒श्व॒च॒र्ष॒णे॑ । वि॒श्व॒च॒र्ष॒णे॑ श॒म्भूः॑ ।

वि॒श्व॒च॒र्ष॒ण इति॑ वि॒श्व – च॒र्ष॒णे॑ । 16 (50/62)

T.S.3.2.5.2 - Kramam

श॒म्भूर् म॒यो॒भूः॑ । श॒म्भूरि॑ति शम् – भूः । म॒यो॒भूः स्व॒स्ति॑ ।
म॒यो॒भूरि॑ति म॒यः – भूः । स्व॒स्ति॑ मा॑ । मा॑ ह॒रि॒व॒र्ण॑ । ह॒रि॒व॒र्ण॑ प्र ।
ह॒रि॒व॒र्णेति॑ ह॒रि – व॒र्ण॑ । प्र च॒र । च॒र क्र॒त्वे॑ । क्र॒त्वे॑ द॒क्षाय॑ ।
द॒क्षाय॑ रा॒यः । रा॒यस्पो॑षाय । पो॑षाय सु॒वी॒र॒ता॒यै॑ । सु॒वी॒र॒ता॒यै॑ मा॑ ।
सु॒वी॒र॒ता॒या इति॑ सु – वी॒र॒ता॒यै॑ । मा॑ मा॑ । मा॑ रा॒ज॒न् । रा॒ज॒न् वि॑ ।
वि॑ बी॒भिषः॑ । बी॒भिषो॑ मा॑ । मा॑ मे॑ । मे॑ हा॒र्दि॑ । हा॒र्दि॑ त्विषा॑ ।
त्विषा॑ व॒धीः॑ । व॒धीरि॑ति व॒धीः॑ ॥ वृ॒ष॒णे शु॒ष्मा॒य॑ । शु॒ष्मा॒यायु॑षे ।
आ॒यु॑षे व॒र्च॒से॑ । व॒र्च॒स इति॑ व॒र्च॒से॑ ॥ वसु॑मद्गणस्य सोम ।
वसु॑मद्गणस्येति वसु॑मत् – गण॑स्य । सोम॑ दे॒व । दे॒व ते॑ ।
ते॑ म॒ति॒वि॒दः॑ । म॒ति॒वि॒दः॑ प्रा॒त॒स्स॒व॒न॒स्य॑ । म॒ति॒वि॒द इति॑ म॒ति-वि॒दः॑ ।

प्रा॒तस्स॒वनस्य॑ गाय॒त्र॒छन्द॑सः । प्रा॒तस्स॒वनस्ये॑ति प्रा॒तः – स॒वनस्य॑ ।
 गाय॒त्र॒छन्द॑स इन्द्र॒पीत॑स्य । गाय॒त्र॒छन्द॑स इति॑ गाय॒त्र – छन्द॑सः ।
 इन्द्र॒पीत॑स्य नरा॒श॒स॒पीत॑स्य । इन्द्र॒पीत॑स्येतीन्द्र – पी॒तस्य॑ ।
 नरा॒श॒स॒पीत॑स्य पि॒तृपी॑तस्य । नरा॒श॒स॒पीत॑स्येति
 नरा॒श॒स – पी॒तस्य॑ । पि॒तृपी॑तस्य मधु॒मतः॑ । पि॒तृपी॑तस्येति
 पि॒तृ – पी॒तस्य॑ । मधु॒मत॑ उप॒हूत॑स्य । मधु॒मत॑ इति॑ मधु – म॒तः ।
 उप॒हूत॑स्योप॒हूतः॑ । उप॒हूत॑स्येत्युप – हू॒तस्य॑ । उप॒हूतो॑ भक्षयामि ।
 उप॒हूत॑ इत्युप – हू॒तः । भक्षयामि॑ रु॒द्रव॑द्गणस्य । रु॒द्रव॑द्गणस्य
 सोम॑ । रु॒द्रव॑द्गणस्येति॑ रु॒द्रव॑त् – गण॑स्य । सोम॑ दे॒व । दे॒व ते॑ ।
 ते मति॑विदः । मति॑विदो मा॒द्ध्यन्दि॑नस्य । मति॑विद इति॑ मति॑-विदः ।
 मा॒द्ध्यन्दि॑नस्य स॒वनस्य॑ । स॒वनस्य॑ त्रि॒ष्टुप्छन्द॑सः ।
 त्रि॒ष्टुप्छन्द॑स इन्द्र॒पीत॑स्य । त्रि॒ष्टुप्छन्द॑स इति॑ त्रि॒ष्टुप् – छन्द॑सः ।
 इन्द्र॒पीत॑स्य नरा॒श॒स॒पीत॑स्य । इन्द्र॒पीत॑स्येतीन्द्र – पी॒तस्य॑ ।
 नरा॒श॒स॒पीत॑स्य पि॒तृपी॑तस्य ।
 नरा॒श॒स॒पीत॑स्येति॑ नरा॒श॒स – पी॒तस्य॑ । 17 (50/69)

T.S.3.2.5.3 - Kramam

पितृ॑पी॒तस्य॑ मधु॑मतः । पितृ॑पी॒तस्येति॑ पितृ॑ – पी॒तस्य॑ ।
मधु॑मत॒ उप॒हूत॑स्य । मधु॑मत॒ इति॑ मधु॑ – मतः॑ । उप॒हूत॑स्योप॒हूतः॑ ।
उप॒हूत॑स्येत्युप॑ – हू॒तस्य॑ । उप॒हूतो॑ भक्षयामि । उप॒हूत॑ इत्युप॑-हू॒तः॑ ।
भक्षयाम्यादित्यवद्गणस्य । आदित्यवद्गणस्य सोम ।
आदित्यवद्गणस्येत्यादित्यवत् – गणस्य । सोम देव । देव ते ।
ते मतिविदः । मतिविदस्तृतीयस्य । मतिविद इति मति – विदः ।
तृतीयस्य सवनस्य । सवनस्य जगतीछन्दसः । जगतीछन्दस
इन्द्रपीतस्य । जगतीछन्दस इति जगती – छन्दसः । इन्द्रपीतस्य
नराश॑सपीतस्य । इन्द्रपीतस्येतीन्द्र – पीतस्य । नराश॑सपीतस्य
पितृ॑पीतस्य । नराश॑सपीतस्येति नराश॑स – पीतस्य । पितृ॑पीतस्य
मधु॑मतः । पितृ॑पीतस्येति पितृ॑ – पी॒तस्य॑ । मधु॑मत॒ उप॒हूत॑स्य ।
मधु॑मत॒ इति॑ मधु॑ – मतः॑ । उप॒हूत॑स्योप॒हूतः॑ ।
उप॒हूत॑स्येत्युप॑ – हू॒तस्य॑ । उप॒हूतो॑ भक्षयामि । उप॒हूत॑ इत्युप॑-हू॒तः॑ ।
भक्षयामीति भक्षयामि ॥ आ प्यायस्व । प्यायस्व सम् । समेतु ।
एतु ते । ते विश्वतः । विश्वतः सोम । सोम वृष्णियम् ।

तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठे (TS 3.2)

वृ॒ष्णि॒य॒मि॒ति॒ वृ॒ष्णि॒य॒म् ॥ भ॒वा॒ वा॒ज॒स्य॑ । वा॒ज॒स्य॑ स॒ङ्ग॒थे । स॒ङ्ग॒थ॒
इ॒ति॒ स॒ङ्ग॒थे ॥ हि॒न्व॑ मे॒ । मे॒ गा॒त्रा॑ ॥ गा॒त्रा॑ ह॒रि॒वः॑ । ह॒रि॒वो॑ ग॒णान् ।
ह॒रि॒व॒ इति॑ ह॒रि॒ - वः॑ । ग॒णान् मे॑ ॥ मे॒ मा॒ । मा॒ वि॒ । वि॒ ती॒तृषः॑ ।
ती॒तृष॑ इति॑ ती॒तृषः॑ ॥ शि॒वो मे॑ ॥ मे॒ स॒प्त॒र्षी॒न् । स॒प्त॒र्षी॒नुप॑ ।
स॒प्त॒र्षी॒नि॒ति॒ स॒प्त॒ - ऋ॒षी॒न् । उप॑ ति॒ष्ठ॒स्व । ति॒ष्ठ॒स्व मा॒ । मा॒ मे॑ ॥
मे॒ ऽवाङ् । अ॒वाङ् ना॒भि॒म् । ना॒भि॒म॒ति॒ । अ॒ति॒ गाः॑ । 18 (50/65)

T.S.3.2.5.4 - Kramam

गा॒ इति॑ गाः॑ ॥ अ॒पा॒म॒ सो॒म॒म् । सो॒म॒म॒मृ॒ताः॑ । अ॒मृ॒ता॑ अ॒भू॒म ।
अ॒भू॒मा॒द॒र्श्म॑ । अ॒द॒र्श्म॑ ज्यो॒तिः॑ । ज्यो॒ति॒र॒वि॒दाम॑ । अ॒वि॒दाम॑ दे॒वान् ।
दे॒वा॒नि॒ति॒ दे॒वान् ॥ कि॒म॒स्मा॒न् । अ॒स्मा॒न् कृ॒ण॒वत् । कृ॒ण॒व॒द॒रा॒तिः॑ ।
अ॒रा॒तिः॑ कि॒म् । कि॒मु॒ । उ॒ धू॒र्तिः॑ । धू॒र्ति॒र॒मृ॒त॒ । अ॒मृ॒त॒ म॒र्त्य॑स्य ।
म॒र्त्य॑स्येति॑ म॒र्त्य॑स्य ॥ यन् मे॑ ॥ म॒ आ॒त्म॒नः॑ । आ॒त्म॒नो॑ मि॒न्दा॒ ।
मि॒न्दा॒ ऽभू॑त् । अ॒भू॒द॒ग्निः॑ । अ॒ग्नि॒स्त॒त् । तत् पु॒नः॑ । पु॒न॒रा॒ ।
आ॒ ऽहाः॑ । अ॒हार् जा॒त॒वे॒दाः॑ । जा॒त॒वे॒दा॒ वि॒च॒र्ष॒णिः॑ ।
जा॒त॒वे॒दा॒ इति॑ जा॒त॒ - वे॒दाः॑ । वि॒च॒र्ष॒णिरि॒ति॒ वि॒ - च॒र्ष॒णिः॑ ॥
पु॒न॒र॒ग्निः॑ । अ॒ग्नि॒श्चक्षुः॑ । चक्षु॒र॒दा॒त् । अ॒दा॒त् पु॒नः॑ । पु॒न॒रि॒न्द्रः॑ ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

इन्द्रो बृहस्पतिः । बृहस्पतिरिति बृहस्पतिः ॥ पुनर् मे । मे अश्विना ।
अश्विना युवम् । युवम् चक्षुः । चक्षुरा । आ धत्तम् । धत्तमक्ष्योः ।
अक्ष्योरित्यक्ष्योः ॥ इष्टयजुषस्ते । इष्टयजुष इतीष्ट – यजुषः ।
ते देव । देव सोम । सोम स्तुतस्तोमस्य । स्तुतस्तोमस्य
शस्तोक्थस्य । स्तुतस्तोमस्येति स्तुत – स्तोमस्य । 19 (50/53)

T.S.3.2.5.5 - Kramam

शस्तोक्थस्य हरिवतः । शस्तोक्थस्येति शस्त – उक्थस्य । हरिवत
इन्द्रपीतस्य । हरिवत इति हरि – वतः । इन्द्रपीतस्य मधुमतः ।
इन्द्रपीतस्येतीन्द्र – पीतस्य । मधुमत उपहूतस्य । मधुमत इति
मधु – मतः । उपहूतस्योपहूतः । उपहूतस्येत्युप – हूतस्य ।
उपहूतो भक्षयामि । उपहूत इत्युप – हूतः । भक्षयामीति भक्षयामि ॥
आपूर्यास्थ ॥ आपूर्या इत्या – पूर्याः । स्था । आ मा । मा पूरयत ।
पूरयत प्रजया ॥ प्रजया च । प्रजयेति प्र – जया । च धनेन ।
धनेन च । चेति च ॥ एतत् ते । ते तत । तत ये । ये च ।
च त्वाम् । त्वामनु । अन्वेतत् । एतत् ते । ते पितामह ।
पितामह प्रपितामह । प्रपितामह ये । प्रपितामहेति प्र – पितामह ।

ये च । च त्वाम् । त्वामनु । अन्वत्र । अत्र पितरः । पितरो
यथाभागम् । यथाभागम् मन्दद्ध्वम् । यथाभागमिति यथा-भागम् ।
मन्दद्ध्वम् नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरो रसाय ।
रसाय नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरः शुष्माय ।
शुष्माय नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरो जीवाय ।
जीवाय नमः । नमो वः । वः पितरः । पितरः स्वधायै ॥ 20 (50/60)

T.S.3.2.5.6 - Kramam

स्वधायै नमः । स्वधाया इति स्व - धायै । नमो वः । वः पितरः ।
पितरो मन्यवे ॥ मन्यवे नमः । नमो वः । वः पितरः ।
पितरो घोराय । घोराय पितरः । पितरो नमः । नमो वः । वो ये ।
य एतस्मिन् । एतस्मिन् लोके । लोके स्थ । स्थ युष्मान् ।
युष्माञ्स्ते । ते ऽनु । अनु ये । ये ऽस्मिन् । अस्मिन् लोके । लोके
माम् । माम् ते । ते ऽनु । अनु ये । य एतस्मिन् । एतस्मिन् लोके ।
लोके स्थ । स्थ यूयम् । यूयम् तेषाम् । तेषां वसिष्ठाः ।
वसिष्ठा भूयास्त । भूयास्त ये । ये ऽस्मिन् । अस्मिन् लोके ।
लोके ऽहम् । अहम् तेषाम् । तेषां वसिष्ठः । वसिष्ठो भूयासम् ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

भू॒या॒स॒म् प्र॒जा॒प॒ते । प्र॒जा॒प॒ते न । प्र॒जा॒प॒त इति॑ प्र॒जा – प॒ते ।
न त्वत् । त्वदे॒तानि॑ । ए॒तान्य॒न्यः । अ॒न्यो वि॒श्वा । वि॒श्वा जा॒तानि॑ ।
जा॒तानि॑ परि॑ । परि॑ ता । ता ब॒भूव॑ ( ) । ब॒भूवेति॑ ब॒भूव॑ ॥ 21 (50/52)

T.S.3.2.5.7 - Kramam

य॒त्का॒मा॒स्ते । य॒त्का॒मा इति॑ य॒त् – का॒माः । ते जु॒हु॒मः ।
जु॒हु॒म स्तत् । तन् नः॑ । नो॒ अ॒स्तु । अ॒स्तु व॒यम् । व॒य॒ꣳ स्या॒म ।
स्या॒म प॒तयः॑ । प॒तयो॑ र॒यी॒णाम् । र॒यी॒णामि॒ति र॒यी॒णाम् ॥
दे॒वकृ॑त॒स्यै॒नसः॑ । दे॒वकृ॑त॒स्येति॑ दे॒व-कृ॑त॒स्य । ए॒नसो॑ ऽव॒यज॑नम् ।
अ॒व॒यज॑न॒मसि॑ । अ॒व॒यज॑न॒मित्य॑व-य॒जन॑म् । अ॒सि म॒नुष्य॑कृ॒तस्य॑ ।
म॒नुष्य॑कृ॒तस्यै॒नसः॑ । म॒नुष्य॑कृ॒तस्येति॑ म॒नुष्य॑ – कृ॒तस्य॑ ।
ए॒नसो॑ ऽव॒यज॑नम् । अ॒व॒यज॑न॒मसि॑ । अ॒व॒यज॑न॒मित्य॑व – य॒जन॑म् ।
अ॒सि पि॒तृकृ॑त॒स्य । पि॒तृकृ॑त॒स्यै॒नसः॑ । पि॒तृकृ॑त॒स्येति॑
पि॒तृ – कृ॒तस्य॑ । ए॒नसो॑ ऽव॒यज॑नम् । अ॒व॒यज॑न॒मसि॑ ।
अ॒व॒यज॑न॒मित्य॑व – य॒जन॑म् । अ॒स्य॒प्सु । अ॒प्सु धौ॒तस्य॑ ।
अ॒प्सि॒स्वत्य॑प्-सु । धौ॒तस्य॑ सो॒म । सो॒म दे॒व । दे॒व ते॑ । ते नृ॒भिः ।
नृ॒भिः सु॒तस्य॑ । नृ॒भिरि॒ति नृ॑ – भिः॑ । सु॒तस्ये॒ष्टय॑जुषः ।

इ॒ष्टय॑जुषः॒ स्तु॒तस्तो॑मस्य । इ॒ष्टय॑जुष इ॒तीष्ट॑ – य॒जुषः॒ ।
 स्तु॒तस्तो॑मस्य श॒स्तोक्थ॑स्य । स्तु॒तस्तो॑मस्येति॑ स्तु॒त – स्तो॒मस्य॒ ।
 श॒स्तोक्थ॑स्य यः । श॒स्तोक्थ॑स्येति॑ श॒स्त – उक्थ॑स्य । यो॒ भक्षः॑ ।
 भक्षो॑ अ॒श्वस॑निः । अ॒श्वस॑निर् यः । अ॒श्वस॑निरित्य॑श्च – स॒निः ।
 यो॒ गो॒सनिः॑ । गो॒सनि॑स्तस्य । गो॒सनि॑रिति॑ गो – स॒निः । तस्य॑ ते ।
 ते पि॒तृभिः॑ । पि॒तृभिर् भक्ष॑ङ्कृतस्य । पि॒तृभि॒रिति॑ पि॒तृ – भिः॑ ।
 भक्ष॑ङ्कृतस्योप॒हूत॑स्य । भक्ष॑ङ्कृतस्येति॑ भक्ष॑म् – कृ॒तस्य॒ ।
 उप॒हूत॑स्योप॒हूतः॑ । उप॒हूत॑स्येत्युप – हू॒तस्य॒ । उप॒हूतो॑ भक्षयामि ।
 उप॒हूत॑ इत्युप – हू॒तः । भक्ष॑यामीति॑ भक्षयामि ॥ 22 (44/62)

(वि॒श्वच॑र्षणो – त्रि॒ष्टुप्छ॑न्दस इन्द्र॑पीतस्य नरा॑श्च स॒पीत॑स्या –
 ऽति॑ – स्तु॒तस्तो॑मस्य – जी॒वाय॑ नमो॑ वः पि॒तरो॑ – ब॒भूव॑ –
 चतु॑श्चत्वारि॒ंशच्च॑) (A5)

T.S.3.2.6.1 - Kramam

म॒हीना॑म् प॒यः॑ । प॒यो ऽसि॑ । अ॒सि वि॒श्वेषा॑म् । वि॒श्वेषा॑म् दे॒वाना॑म् ।
 दे॒वाना॑म् त॒नूः॑ । त॒नूर् ऋ॒द्ध्या॑सम् । ऋ॒द्ध्या॑सम॒द्य । अ॒द्य पृ॒षती॑नाम् ।
 पृ॒षती॑नाम् ग॒रह॑म् । ग॒रह॑म् पृ॒षती॑नाम् । पृ॒षती॑नाम् ग॒रहः॑ । ग॒रहो॑ ऽसि॑ ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

अ॒सि॒ वि॒ष्णोः॑ । वि॒ष्णोर् हृ॒दय॑म् । हृ॒दय॑म॒सि । अ॒स्ये॒कम् । ए॒कमि॑ष ।
इ॒ष वि॒ष्णुः॑ । वि॒ष्णुस्त्वा । त्वा ऽनु॑ । अ॒नु वि॑ । वि॒ च॒क्रमे॑ । च॒क्रमे॑
भू॒तिः । भू॒तिर् द॒ध्ना । द॒ध्ना घृ॑तेन । घृ॑तेन॒ वर्द्ध॑ताम् । वर्द्ध॑ताम्
तस्य॑ । तस्य॑ मा । मे॒ष्टस्य॑ । इ॒ष्टस्य॑ वी॒तस्य॑ । वी॒तस्य॑ द्र॒विण॑म् ।
द्र॒विण॑मा । आ ग॒म्यात् । ग॒म्याज् ज्यो॑तिः । ज्यो॑तिर॒सि । अ॒सि
वै॒श्वान॑रम् । वै॒श्वान॑रम् पृ॒श्नियै॑ । पृ॒श्नियै॑ दु॒ग्धम् । दु॒ग्धं या॑वती ।
या॑वती द्या॒वापृ॑थि॒वी । या॑वती इति॒ या॑वती । द्या॒वापृ॑थि॒वी म॒हित्वा ।
द्या॒वापृ॑थि॒वी इति॒ द्या॒वा – पृ॑थि॒वी । म॒हित्वा या॑वत् ।
म॒हित्वेति॑ म॒हि – त्वा । या॑वच् च । च स॒प्त । स॒प्त सि॒न्धवः॑ ।
सि॒न्धवो॑ वि॒तस्थुः॑ । वि॒तस्थु॑रिति॒ वि – त॒स्थुः ॥ ता॑वन्तमिन्द्र ।
इन्द्र॑ ते । ते॒ ग्र॒हम् । 23 (50/53)

T.S.3.2.6.2 - Kramam

ग्र॒हं स॒ह । स॒होर्जा॑ । ऊ॒र्जा गृ॑ह्णामि । गृ॒ह्णाम्य॑स्तृ॒तम् ।
अ॒स्तृ॒तमि॒त्यस्तृ॒तम् ॥ यत् कृ॑ष्णशकु॒नः । कृ॑ष्णशकु॒नः पृ॑षदा॒ज्यम् ।
कृ॑ष्णशकु॒न इति॑ कृ॑ष्ण – शकु॒नः । पृ॑षदा॒ज्यम॒वमृ॑शेत् ।
पृ॑षदा॒ज्यमि॒ति पृ॑षत् – आ॒ज्यम् । अ॒वमृ॑शेच्छू॒द्राः ।

अव॒मृ॒शे॒दित्य॑व – मृ॒शे॒त् । शू॒द्रा अस्य॑ । अस्य॑ प्र॒मायु॑काः ।
 प्र॒मायु॑काः स्युः । प्र॒मायु॑का इति॑ प्र – मा॒युकाः॑ । स्यु॒र् यत् ।
 यच्छ्वा । श्वा ऽव॒मृ॒शे॒त् । अव॒मृ॒शे॒च् चतु॑ष्पादः ।
 अव॒मृ॒शे॒दित्य॑व – मृ॒शे॒त् । चतु॑ष्पादो ऽस्य॑ । चतु॑ष्पाद इति॑
 चतुः-पा॒दः । अस्य॑ प॒शवः॑ । प॒शवः॑ प्र॒मायु॑काः । प्र॒मायु॑काः स्युः ।
 प्र॒मायु॑का इति॑ प्र – मा॒युकाः॑ । स्यु॒र् यत् । यथ् स्क्न्दे॑त् ।
 स्क्न्दे॑द् यज॒मानः॑ । यज॒मानः॑ प्र॒मायु॑कः । प्र॒मायु॑कः स्यात् ।
 प्र॒मायु॑क इति॑ प्र – मा॒युकः॑ । स्यात् प॒शवः॑ । प॒शवो॑ वै ।
 वै पृ॒षदा॒ज्यम् । पृ॒षदा॒ज्यम् प॒शवः॑ । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृ॒षत्-आ॒ज्यम् ।
 प॒शवो॑ वै । वा ए॒तस्य॑ । ए॒तस्य॑ स्क्न्दन्ति॑ । स्क्न्दन्ति॑ यस्य॑ । यस्य॑
 पृ॒षदा॒ज्यम् । पृ॒षदा॒ज्यं स्क्न्द॑ति । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृ॒षत्-आ॒ज्यम् ।
 स्क्न्द॑ति यत् । यत् पृ॒षदा॒ज्यम् । पृ॒षदा॒ज्यम् पुनः॑ । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति
 पृ॒षत् – आ॒ज्यम् । पुन॑र् गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ प॒शून् । प॒शूने॒व ।
 ए॒वास्मै॑ । अ॒स्मै पुनः॑ । पुन॑र् गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ प्रा॒णः । प्रा॒णो वै ।
 प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः । वै पृ॒षदा॒ज्यम् । पृ॒षदा॒ज्यम् प्रा॒णः ।

पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृ॒षत् – आ॒ज्यम् । प्रा॒णो वै । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः ।
वा ए॒तस्य॑ । 24 (50/64)

T.S.3.2.6.3 - Kramam

ए॒तस्य॑ स्क्॒न्दति॑ । स्क्॒न्दति॑ यस्य॑ । यस्य॑ पृ॒षदा॒ज्यम् । पृ॒षदा॒ज्य॑ ७
स्क्॒न्दति॑ । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृ॒षत् – आ॒ज्यम् । स्क्॒न्दति॑ यत् ।
यत् पृ॒षदा॒ज्यम् । पृ॒षदा॒ज्यम् पुनः॑ । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृ॒षत्-आ॒ज्यम् ।
पुन॑र् गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ प्रा॒णम् । प्रा॒णमे॒व । प्रा॒णमि॑ति प्र – अ॒नम् ।
ए॒वास्मै॑ । अ॒स्मै पुनः॑ । पुन॑र् गृ॒ह्णाति॑ । गृ॒ह्णाति॑ हि॒रण्यम् ।
हि॒रण्यम॑व॒धाय॑ । अ॒व॒धाय॑ गृ॒ह्णाति॑ । अ॒व॒धायै॑त्य॒व – धा॒य ।
गृ॒ह्णात्य॑मृ॒तम् ॥ अ॒मृ॒तं वै । वै हि॒रण्यम् । हि॒रण्यम् प्रा॒णः ।
प्रा॒णः पृ॒षदा॒ज्यम् । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒नः ॥ पृ॒षदा॒ज्यम॑मृ॒तम् ।
पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृ॒षत् – आ॒ज्यम् । अ॒मृ॒तमे॒व । ए॒वास्य॑ ।
अ॒स्य प्रा॒णे । प्रा॒णे द॑धाति । प्रा॒ण इति॑ प्र – अ॒ने ।
द॑धाति श॒तमा॑नम् । श॒तमा॑नम् भ॒वति॑ । श॒तमा॑नमि॒ति श॒त – मा॒नम् ।
भ॒वति॑ श॒तायुः॑ । श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ । श॒तायु॑रि॒ति श॒त – आ॒युः ।

पुरुषः शतेन्द्रियः । शतेन्द्रिय आयुषि । शतेन्द्रिय इति
 शत-इन्द्रियः । आयुष्येव । एवेन्द्रिये । इन्द्रिये प्रति । प्रति तिष्ठति ।
 तिष्ठत्यश्वम् । अश्वमव । अव घ्रापयति । घ्रापयति प्राजापत्यः ।
 प्राजापत्यो वै । प्राजापत्य इति प्राजा - पत्यः । वा अश्वः ।
 अश्वः प्राजापत्यः । प्राजापत्यः प्राणः । प्राजापत्य इति
 प्राजा - पत्यः । प्राणः स्वात् । प्राण इति प्र - अनः । स्वादेव ।
 एवास्मै । अस्मै योनेः । योनेः प्राणम् ( ) । प्राणम् निः । प्राणमिति
 प्र - अनम् । निर् मिमीते । मिमीते वि । वि वै । वा एतस्य ।
 एतस्य यज्ञः । यज्ञः छिद्यते । छिद्यते यस्य । यस्य पृषदाज्यम् ।
 पृषदाज्यं७ स्कन्दति । पृषदाज्यमिति पृषत् - आज्यम् । स्कन्दति
 वैष्णव्या । वैष्णव्यर्चा । ऋचा पुनः । पुनर् गृह्णाति । गृह्णाति यज्ञः ।
 यज्ञो वै । वै विष्णुः । विष्णुर् यज्ञेन । यज्ञेनैव । एव यज्ञम् ।
 यज्ञं७ सम् । सम् तनोति । तनोतीति तनोति । 25 (72/87)

(ते - पृषदाज्यं प्राणो वै - योनेः प्राणं - द्वाविंशतिश्च) (A6)

T.S.3.2.7.1 - Kramam

दे॒व स॒वितः॑ । स॒वि॒त॒रे॒तत् । ए॒तत् ते॑ ॥ ते॒ प्र । प्रा॒ह । आ॒ह तत् । तत्
 प्र । प्र च॑ । च सु॒व । सु॒व प्र । प्र च॑ । च य॒ज । य॒ज बृ॒ह॒स्पतिः॑ ।
 बृ॒ह॒स्पति॑र् ब्र॒ह्मा । ब्र॒ह्मा ऽऽयु॑ष्मत्याः । आ॒यु॒ष्मत्या॑ ऋ॒चः । ऋ॒चो मा ।
 मा गा॑त । गा॒त त॒नूपा॑त् । त॒नूपा॑थ् सा॒मन् । त॒नूपा॑दिति त॒नू – पा॑त् ।
 सा॒मन् स॒त्याः । स॒त्या वः॑ । व आ॒शिषः॑ । आ॒शिषः॑ स॒न्तु । आ॒शिष॑
 इ॒त्या – शि॒षः॑ । स॒न्तु स॒त्याः । स॒त्या आ॒कू॒तयः॑ । आ॒कू॒तय॑ ऋ॒तम् ।
 आ॒कू॒तय॑ इ॒त्या – कू॒तयः॑ । ऋ॒तम् च॑ । च स॒त्यम् । स॒त्यम् च॑ ।
 च व॒दत॑ । व॒दत॑ स्तु॒त । स्तु॒त दे॒वस्य॑ । दे॒वस्य॑ स॒वितुः॑ । स॒वितुः॑
 प्र॒सवे॑ । प्र॒सवे॑ स्तु॒तस्य॑ । प्र॒सव॑ इति प्र – सवे॑ । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तम् ।
 स्तु॒तम॑सि । अ॒स्यूर्ज॑म् । ऊ॒र्जम् म॒ह्यम् । म॒ह्यं स्तु॒तम् ।
 स्तु॒तम् दु॒हाम् । दु॒हामा॑ । आ मा॑ । मा स्तु॒तस्य॑ । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तम् ।
 स्तु॒तम् ग॒म्यात् । ग॒म्याच्छ॑स्त्रस्य । श॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रम् ।
 श॒स्त्रम॑सि । 26 (50/54)

T.S.3.2.7.2 - Kramam

अ॒स्यूर्ज॑म् । ऊ॒र्जम् म॒ह्यम् । म॒ह्यञ् श॒स्त्रम् । श॒स्त्रम् दु॒हाम् ।
दु॒हामा । आ मा । मा श॒स्त्रस्य॑ । श॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रम् । श॒स्त्रम्
ग॒म्यात् । ग॒म्यादि॒न्द्रिया॒वन्तः॑ । इ॒न्द्रिया॒वन्तो॑ वना॒महे॑ । इ॒न्द्रिया॒वन्त॑
इ॒तीन्द्रि॑य - वन्तः॑ । वना॒महे॑ धु॒क्षीम॑हि । धु॒क्षीम॑हि प्र॒जाम् ।
प्र॒जामि॑षम् । प्र॒जामि॑ति प्र-जाम् । इ॒षमि॑तीषम् ॥ सा मे॑ । मे स॒त्या ।
स॒त्या ऽऽशीः॑ । आ॒शीर् दे॒वेषु॑ । आ॒शीरि॒त्या - शीः॑ । दे॒वेषु॑ भू॒यात् ।
भू॒याद् ब्र॒ह्मव॑र्चसम् । ब्र॒ह्मव॑र्चसम् मा । ब्र॒ह्मव॑र्चसमि॒ति
ब्र॒ह्म - व॑र्चसम् । मा । आ ग॒म्यात् । ग॒म्यादि॑ति ग॒म्यात् ॥
य॒ज्ञो ब॒भूव॑ । ब॒भूव॑ सः । स आ । आ ब॒भूव॑ । ब॒भूव॑ सः । स प्र ।
प्र ज॒ज्ञे । ज॒ज्ञे सः॑ । स वा॒वृधे॑ । वा॒वृध॑ इति वा॒वृधे॑ ॥
स दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑मधि॒पतिः॑ । अधि॒पति॑र् ब॒भूव॑ ।
अधि॒पति॑रि॒त्यधि॑ - पतिः॑ । ब॒भूव॑ सः । सो अ॒स्मान् । अ॒स्माञ्
अधि॒पतीन्॑ । अधि॒पतीन्॑ करो॒तु । अधि॒पती॑नि॒त्यधि॑ - पतीन्॑ । करो॒तु
व॒यम् । व॒यञ् स्या॑म । स्या॑म प॒तयः॑ । प॒तयो॑ र॒यीणा॑म् । र॒यीणा॑मि॒ति
र॒यीणा॑म् ॥ य॒ज्ञो वा॑ । वा॒ वै । वै य॒ज्ञप॑तिम् । 27 (48/56)

T.S.3.2.7.3 - Kramam

य॒ज्ञप॑तिम् दु॒हे । य॒ज्ञप॑तिमि॒ति य॒ज्ञ – प॒तिम् । दु॒हे य॒ज्ञप॑तिः ।
 य॒ज्ञप॑तिर् वा । य॒ज्ञप॑तिरि॒ति य॒ज्ञ – प॒तिः । वा य॒ज्ञम् । य॒ज्ञम् दु॒हे ।
 दु॒हे सः । स यः । यः स्तु॒तश॑स्त्रयोः ॥ स्तु॒तश॑स्त्रयोर् दो॒हम् ॥
 स्तु॒तश॑स्त्रयोरि॒ति स्तु॒त-श॑स्त्रयोः ॥ दो॒हम॑विद्वान् । अ॒विद्वान् य॒जते॑ ।
 य॒जते॑ तम् । तं य॒ज्ञः । य॒ज्ञो दु॒हे । दु॒हे सः । स इ॒ष्ट्वा ।
 इ॒ष्ट्वा पा॑पीयान् । पा॑पीयान् भवति । भवति यः । य ए॒नयोः॑ ।
 ए॒नयोर् दो॒हम् ॥ दो॒हं वि॒द्वान् । वि॒द्वान् य॒जते॑ । य॒जते॑ सः ।
 स य॒ज्ञम् । य॒ज्ञम् दु॒हे । दु॒हे सः । स इ॒ष्ट्वा । इ॒ष्ट्वा व॑सीयान् ।
 व॑सीयान् भवति । भवति स्तु॒तस्य॑ । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तम् । स्तु॒तम॑सि ।
 अ॒स्यू॒र्जम् ॥ ऊ॒र्जम् म॒ह्यम् । म॒ह्यं स्तु॒तम् । स्तु॒तम् दु॒हाम् ।
 दु॒हामा॑ । आ मा॑ । मा स्तु॒तस्य॑ । स्तु॒तस्य॑ स्तु॒तम् । स्तु॒तम् ग॑म्यात् ।
 ग॑म्याच्छ॒स्त्रस्य॑ । श॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रम् । श॒स्त्रम॑सि । अ॒स्यू॒र्जम् ।
 ऊ॒र्जम् म॒ह्यम् । म॒ह्यं श॒स्त्रम् । श॒स्त्रम् दु॒हाम् ( ) । दु॒हामा॑ ।
 आ मा॑ । मा श॒स्त्रस्य॑ । श॒स्त्रस्य॑ श॒स्त्रम् । श॒स्त्रम् ग॑म्यात् ।
 ग॑म्यादि॒ति । इ॒त्याह॑ । आ॒हैषः॑ । ए॒ष वै । वै स्तु॒तश॑स्त्रयोः ॥

स्तु॒त॒श॒स्त्रयो॒र् दो॒हः॑ । स्तु॒त॒श॒स्त्रयो॒रिति॑ स्तु॒त - श॒स्त्रयोः॑ ।
 दो॒हस्त॑म् । तं॒ यः॑ । य ए॒वम् । ए॒वं वि॒द्वान् । वि॒द्वान् यज॑ते ।
 यज॑ते दु॒हे । दु॒ह ए॒व । ए॒व य॒ज्ञम् । य॒ज्ञमि॒ष्ट्वा । इ॒ष्ट्वा वसी॑यान् ।
 वसी॑यान् भवति । भव॒तीति॑ भवति ॥ 28 (72/76)

(श॒स्त्रं - वै - श॒स्त्रन्दु॑हां - द्वाविं॑शतिश्च) (A7)

T.S.3.2.8.1 - Kramam

श्ये॑नाय प॒त्वने॑ । प॒त्वने॑ स्वा॒हा ॥ स्वा॒हा वट् । वट्थ् स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ ।
 स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ नमः॑ । स्वय॑मभिगू॒र्तायेति॑ स्वय॑म् - अ॒भिगू॒र्ताय॑ ।
 नमो॑ विष्ट॒म्भाय॑ । विष्ट॒म्भाय॑ धर्म॑णे । विष्ट॒म्भायेति॑ वि - स्त॒म्भाय॑ ।
 धर्म॑णे स्वा॒हा ॥ स्वा॒हा वट् । वट्थ् स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ । स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑
 नमः॑ । स्वय॑मभिगू॒र्तायेति॑ स्वय॑म् - अ॒भिगू॒र्ताय॑ । नमः॑ परि॒धये॑ ॥
 परि॒धये॑ जन॑प्रथ॒नाय॑ । परि॒धय॑ इति॑ परि॒-धये॑ ॥ जन॑प्रथ॒नाय॑ स्वा॒हा ॥
 जन॑प्रथ॒नायेति॑ जन॑ - प्रथ॒नाय॑ । स्वा॒हा वट् । वट्थ् स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ ।
 स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ नमः॑ । स्वय॑मभिगू॒र्तायेति॑ स्वय॑म् - अ॒भिगू॒र्ताय॑ ।
 नम॑ ऊ॒र्जे । ऊ॒र्जे हो॒त्राणाम् । हो॒त्राणां॑ स्वा॒हा ॥ स्वा॒हा वट् ।
 वट्थ् स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ । स्वय॑मभिगू॒र्ताय॑ नमः॑ ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

स्वय॑मभि॒गूर्ता॑येति॒ स्वय॑म् – अभि॒गूर्ता॑य । नमः॑ पय॒से । पय॒से
हो॒त्राणा॑म् । हो॒त्राणा॑ ॥ स्वाहा॑ । स्वाहा॑ वट् । वट्थ् स्वय॑मभि॒गूर्ता॑य ।
स्वय॑मभि॒गूर्ता॑य नमः॑ । स्वय॑मभि॒गूर्ता॑येति॒ स्वय॑म् – अभि॒गूर्ता॑य ।
नमः॑ प्र॒जाप॑तये । प्र॒जाप॑तये॒ मन॑वे । प्र॒जाप॑तय॒ इति॑ प्र॒जा – प॑तये ।
मन॑वे स्वाहा॑ । स्वाहा॑ वट् । वट्थ् स्वय॑मभि॒गूर्ता॑य । स्वय॑मभि॒गूर्ता॑य
नमः॑ । स्वय॑मभि॒गूर्ता॑येति॒ स्वय॑म् – अभि॒गूर्ता॑य । नम॑ ऋ॒तम् ।
ऋ॒तमृ॑तपाः । ऋ॒तपाः॑ सु॒वर्वा॑ट् । ऋ॒तपा॑ इत्यृ॒त – पाः॑ । सु॒वर्वा॑ट्थ्
स्वाहा॑ । सु॒वर्वा॑डिति॒ सुवः॑ – वा॒ट् । स्वाहा॑ वट् ।
वट्थ् स्वय॑मभि॒गूर्ता॑य । स्वय॑मभि॒गूर्ता॑य नमः॑ । स्वय॑मभि॒गूर्ता॑येति॒
स्वय॑म् – अभि॒गूर्ता॑य । नम॑ स्तृ॒म्पन्ता॑म् । तृ॒म्पता॑ ॥ हो॒त्राः ।
हो॒त्रा म॑धोः । म॑धोर् घृ॒तस्य॑ । घृ॒तस्य॑ य॒ज्ञप॑तिम् । य॒ज्ञप॑तिमृषयः ।
य॒ज्ञप॑तिमिति॒ य॒ज्ञ – प॑तिम् । ऋष॑य॒ एन॑सा ।
एन॑सा ऽऽहुः । 29 (50/64)

T.S.3.2.8.2 - Kramam

आहु॑रित्याहुः ॥ प्र॒जा निर्भ॑क्ताः । प्र॒जा इति॑ प्र – जाः ।
निर्भ॑क्ता अनु॒तप्य॑मानाः । निर्भ॑क्ता इति॒ निः – भ॑क्ताः ।

अनु॒तप्य॑मा॒ना म॒धव्यौ॑ । अनु॒तप्य॑मा॒ना इत्य॑नु – तप्य॑मा॒नाः ।
 म॒धव्यौ॑ स्तो॒कौ । स्तो॒काव॑प । अप॒ तौ । तौ र॑राध । र॒राधे॑ति र॒राध ॥
 सम् नः॑ । न॒स्ताभ्या॑म् । ताभ्या॑ꣳ सृ॒जतु॑ । सृ॒जतु॑ वि॒श्वक॑र्मा ।
 वि॒श्वक॑र्मा घो॒राः । वि॒श्वक॑र्मेति वि॒श्व – क॑र्मा । घो॒रा ऋ॑षयः । ऋ॑षयो
 नमः॑ । नमो॑ अस्तु । अ॒स्त्वेभ्यः॑ । ए॒भ्य इत्ये॑भ्यः ॥ चक्षु॑ष एषाम् ।
 एषाम्॑ म॒नसः॑ । म॒नसश्च॑ । च स॒न्धौ । स॒न्धौ बृ॑हस्प॒तये॑ । स॒न्धावि॑ति
 सम् – धौ॑ । बृ॒हस्प॑तये॒ महि॑ । म॒हिष॑त् । सद् द्यु॒मत् । द्यु॒मन् नमः॑ ।
 द्यु॒मदि॑ति द्यु – मत् । नम॑ इति नमः ॥ नमो॑ वि॒श्वक॑र्मणे ।
 वि॒श्वक॑र्मणे सः । वि॒श्वक॑र्मण इति वि॒श्व-क॑र्मणे । स उ॑ । उ॒ पातु॑ ।
 पा॒त्वस्मा॑न् । अ॒स्मान॑न॒न्यान् । अ॒न॒न्यान्त् सो॑म॒पान् । सो॑म॒पान्
 म॒न्यमा॑नः । सो॑म॒पानि॑ति सो॒म – पा॑न् । म॒न्यमा॑न् इति म॒न्यमा॑नः ॥
 प्रा॒णस्य॑ वि॒द्वान् । प्रा॒णस्ये॑ति प्र – अ॒नस्य॑ । वि॒द्वान्त् स॑म॒रे ।
 स॒मरे॑ न । स॒मर॑ इति सम् – अ॒रे । न धी॑रः । धी॒र ए॑नः ।
 ए॒नश्च॑कृ॒वान् । च॒कृ॒वान् म॒हि । म॒हि ब॒द्धः । ब॒द्ध ए॑षाम् ।

ए॒षामि॒त्येषा॑म् ॥ तं वि॒श्वक॑र्मन् । वि॒श्वक॑र्मन् प्र ।

वि॒श्वक॑र्मन्नि॒ति वि॒श्व – क॑र्मन् । 30 (50/61)

T.S.3.2.8.3 - Kramam

प्र मु॒ञ्च । मु॒ञ्च स्व॒स्तये॑ ॥ स्व॒स्तये॑ ये । ये भ॒क्षय॑न्तः ।

भ॒क्षय॑न्तो न । न वसू॒नि । वसू॒न्यान्नु॒हुः ॥ आ॒नु॒हुरि॒त्यान्नु॒हुः ॥

या॒नग्न॑यः । अ॒ग्नयो॑ ऽन्व॒तप्य॑न्त । अ॒न्व॒तप्य॑न्त धि॒ष्णि॒याः ।

अ॒न्व॒तप्य॑न्ते॒त्यनु॑ – अ॒तप्य॑न्त । धि॒ष्णि॒या इ॒यम् । इ॒यम् तेषा॑म् ।

तेषा॑मव॒या । अ॒व॒या दु॒रिष्ट्यै॑ । दु॒रिष्ट्यै॑ स्वि॒ष्टिम् । दु॒रिष्ट्या॑ इति॒

दुः – इ॒ष्ट्यै॑ । स्वि॒ष्टिम् नः॑ । स्वि॒ष्टिमि॒ति सु॑ – इ॒ष्टिम् । न॒स्ताम् ।

ताम् कृ॒णोतु॑ । कृ॒णोतु॑ वि॒श्वक॑र्मा । वि॒श्वक॑र्मा नमः॑ । वि॒श्वक॑र्मेति॒

वि॒श्व – क॑र्मा ॥ नमः॑ पि॒तृभ्यः॑ । पि॒तृभ्यो॑ अ॒भि । पि॒तृभ्य॑ इति॒

पि॒तृ – भ्यः॑ । अ॒भि ये॑ । ये नः॑ । नो अ॒ख्यन् । अ॒ख्यन् य॒ज्ञकृ॑तः ।

य॒ज्ञकृ॑तो य॒ज्ञका॑माः । य॒ज्ञकृ॑त इति॒ य॒ज्ञ – कृ॑तः । य॒ज्ञका॑माः

सु॒दे॒वाः । य॒ज्ञका॑म इति॒ य॒ज्ञ – का॑माः । सु॒दे॒वा अ॑का॒माः । सु॒दे॒वा

इति॒ सु – दे॒वाः । अ॒का॒मा वः॑ । वो दक्षि॑णाम् । दक्षि॑णाम् न ।

न नी॒निम॑ । नी॒निम॑ मा । मा नः॑ । न स्तस्मा॑त् ॥ तस्मा॑दे॒नसः॑ ।

ए॒नसः॑ पा॒पयि॑ष्ट । पा॒पयि॑ष्टेति॑ पा॒पयि॑ष्ट ॥ या॒वन्तो॑ वै । वै स॒दस्याः॑ ।
 स॒दस्या॑स्ते । ते सर्वे॑ । सर्वे॑ दक्षि॒ण्याः॑ । दक्षि॒ण्या स्ते॑भ्यः ।
 ते॒भ्यो यः॑ । यो दक्षि॒णाम् । दक्षि॒णाम् न । न नये॑त् । 31 (50/58)

T.S.3.2.8.4 - Kramam

नये॑दा । ऐ॒भ्यः । ए॒भ्यो वृ॒श्च्ये॑त । वृ॒श्च्ये॑त यत् ।
 यद् वै॒श्वक॑र्म॒णानि॑ । वै॒श्वक॑र्म॒णानि॑ जु॒होति॑ । वै॒श्वक॑र्म॒णानी॑ति
 वै॒श्व - क॑र्म॒णानि॑ । जु॒होति॑ स॒दस्यान् । स॒दस्या॑ने॒व । ए॒व तत् ।
 तत् प्री॑णाति । प्री॒णात्य॑स्मै । अ॒स्मै दे॒वासः॑ । अ॒स्मै इत्य॑स्मै ।
 दे॒वासो॑ व॒पुषे॑ । व॒पुषे॑ चि॒किथ्स॑त । चि॒किथ्स॑त यम् । यमा॑शि॒रा ।
 आ॑शि॒रा द॑म्प॒ती । द॑म्प॒ती वा॑मम् । द॑म्प॒ती इति॑ द॑म्प॒ती ।
 वा॑मम॒श्नुतः॑ । अ॒श्नुत॑ इत्य॒श्नुतः॑ ॥ पु॒मान् पु॒त्रः । पु॒त्रो जा॑यते ।
 जा॑यते वि॒न्दते॑ । वि॒न्दते॑ व॒सु । व॒स्वथ॑ । अथ॑ वि॒श्वे । वि॒श्वे अ॑र॒पाः ।
 अ॒रपा॑ ए॒धते॑ । ए॒धते॑ गृ॒हः । गृ॒ह इति॑ गृ॒हः ॥ आ॑शी॒र्दाया॑ द॑म्प॒ती ।
 आ॑शी॒र्दाये॑त्या॒शीः - दा॑या । द॑म्प॒ती वा॑मम् । द॑म्प॒ती इति॑ द॑म्प॒ती ।
 वा॑मम॒श्नुता॑म् । अ॒श्नुता॑म॒रिष्टः॑ । अ॒रिष्टो॑ रा॒यः । रा॒यः स॑च॒ताम् ।
 स॑च॒ता॒ꣳ स॒मो॒कसा॑ । स॒मो॒कसे॑ति॒ सम् - ओ॒कसा॑ ॥ य आ॑ ।

आ ऽसि॑चत् । असि॑च॒त् स॒न्दु॒ग्धम् । स॒न्दु॒ग्धम् कु॒म्भ्या ।
 स॒न्दु॒ग्धमि॑ति॒ सम्-दु॒ग्धम् । कु॒म्भ्या स॒ह । स॒हे॒ष्टेन॑ । इ॒ष्टेन॑ या॒मन् ।
 या॒मन्म॑तिम् । अ॒मति॑म् जहा॒तु । जहा॒तु सः॑ । स इति॑ सः ॥
 सर्पि॑र्ग्री॒वी पी॒वरी॑ । सर्पि॑र्ग्री॒वीति॑ सर्पिः – ग्री॒वी । 32 (50/57)

T.S.3.2.8.5 - Kramam

पी॒वर्य॑स्य । अ॒स्य जा॒या । जा॒या पी॒वानः॑ । पी॒वानः पु॒त्राः ।
 पु॒त्रा अ॒कृ॒शासः॑ । अ॒कृ॒शासो॑ अ॒स्य । अ॒स्ये॒त्यस्य॑ ॥
 स॒हजा॑निर् यः । स॒हजा॑निरिति॑ स॒ह – जा॒निः । यः सु॒म॒खस्य॑मा॒नः ।
 सु॒म॒खस्य॑मा॒न इन्द्रा॑य । सु॒म॒खस्य॑मा॒न इति॑ सु – म॒खस्य॑मा॒नः ।
 इन्द्रा॑या॒शिरम्॑ ॥ आ॒शिर् स॒ह । स॒ह कु॒म्भ्या । कु॒म्भ्या ऽदा॑त् ॥
 अ॒दादि॑त्यदा॑त् ॥ आ॒शीर् मे॑ ॥ आ॒शीरि॑त्या – शीः । म ऊ॒र्जम्॑ ॥
 ऊ॒र्जमु॑त । उ॒त सु॒प्रजा॑स्त्वम् । सु॒प्रजा॑स्त्वमि॒षम् ॥
 सु॒प्रजा॑स्त्वमि॑ति॒ सु॒प्रजाः॑ – त्वम् । इ॒षम् द॑धातु । द॒धातु॑ द्रवि॒णम् ।
 द्रवि॒णं स॑वर्च॒सम् । स॑वर्च॒समि॑ति॒ स – वर्च॑सम् ॥
 स॒ञ्जय॑न् क्षे॒त्राणि॑ । स॒ञ्जय॑न्निति॑ सम् – ज॒यन् । क्षे॒त्राणि॑ स॒हसा॑ ।
 स॒हसा॑ ऽहम् । अ॒हमि॑न्द्र । इ॒न्द्र कृ॒ण्वानः॑ । कृ॒ण्वानो॑ अ॒न्यान् ।

अ॒न्या॒ अ॒ध॒रान् । अ॒ध॒रान्त् स॒प॒त्नान् । स॒प॒त्नानि॒ति स॒प॒त्नान् ॥
 भू॒त॒म॒सि । अ॒सि भू॒ते । भू॒ते मा॒ । मा॒ धाः । धा॒ मुख॑म् । मुख॑म॒सि ।
 अ॒सि मुख॑म् । मुख॑म् भू॒यास॑म् । भू॒यास॑म् द्या॒वापृ॑थि॒वीभ्या॑म् ।
 द्या॒वापृ॑थि॒वीभ्या॑म् त्वा । द्या॒वापृ॑थि॒वीभ्या॑मि॒ति द्या॒वा - पृ॑थि॒वीभ्या॑म् ।
 त्वा परि॑ । परि॑ गृ॒ह्णामि॑ । गृ॒ह्णामि॑ वि॒श्वे । वि॒श्वे त्वा । त्वा दे॒वाः ।
 दे॒वा वै॒श्वान॑राः ( ) । वै॒श्वान॑राः प्र । 33 (50/56)

T.S.3.2.8.5 - Kramam

प्र च्या॑वयन्तु । च्या॑वयन्तु दि॒वि । दि॒वि दे॒वान् । दे॒वान् दृ॒ह ।
 दृ॒हान्त॑रि॒क्षे । अ॒न्तरि॑क्षे वया॑सि । वया॑सि पृ॒थि॒व्याम् ।
 पृ॒थि॒व्याम् पा॒रि॒वान् । पा॒रि॒वान् ध्रु॒वम् । ध्रु॒वम् ध्रु॒वेण॑ । ध्रु॒वेण॑
 ह॒विषा॑ । ह॒विषा॑ ऽव । अव॑ सोम॑म् । सोम॑म् न॒याम॑सि । न॒याम॑सी॒ति
 न॒याम॑सि ॥ यथा॑ नः । नः॑ सर्व॑म् । सर्व॑मि॒त् । इज् जग॑त् ।
 जग॑दय॒क्ष्मम् । अ॒य॒क्ष्म॒ सु॒मनाः॑ । सु॒मना॑ अ॒सत् । सु॒मना॑ इति॑
 सु - म॒नाः । अ॒सदि॑त्य॒सत् ॥ यथा॑ नः । न इन्द्रः॑ । इन्द्र॑ इत् ।
 इद् वि॒शः । वि॒शः के॒वलीः॑ । के॒वलीः॑ सर्वाः॑ । सर्वाः॑ स॒मन॑सः ।
 स॒मन॑सः कर॑त् । स॒मन॑स इति॑ स - म॒नसः॑ । कर॑दिति॒ कर॑त् ॥

यथा॑ नः॑ । नः॑ सर्वाः॑ । सर्वा॑ इत् । इद् दिशः॑ । दिशो॑ ऽस्माकम्॑ ।
 अस्माकम्॑ केवलीः॑ । केवली॑रसन् । असन्नित्यसन् ॥ 34 (40/42)
 (ए॒न॒सा – वि॒श्वक॑र्मन् – यो॑ दक्षि॒णां न – सर्पि॑र्ग्री॒वी – वै॒श्व॒न॒रा –
 श्र॒त्वा॒रि॒ञ्च॑) (A8)

T.S.3.2.9.1 - Kramam

यद् वै । वै होता॑ । होता॑ ऽध्व॒र्युम् । अध्व॒र्युम॑भ्याह्वयते ।
 अभ्याह्वयते॑ वज्रम् । अभ्याह्वयत॑ इत्यभि – आह्वयते॑ । वज्रमे॑नम् ।
 ए॒न॒म॒भि । अ॒भि प्र । प्र॒ वर्त॑यति । वर्त॑यत्युक्थशाः । उक्थ॑शा इति ।
 उक्थ॑शा इत्युक्थ – शाः । इत्याह । आह॑ प्रा॒तस्स॒वनम् ।
 प्रा॒तस्स॒वनम् प्र॑तिगी॒र्य । प्रा॒तस्स॒वनमि॑ति प्रा॒तः – स॒वनम् ।
 प्र॑तिगी॒र्य त्री॑णि । प्र॑तिगी॒र्येति॑ प्र॒ति – गी॒र्य । त्री॑ण्येतानि ।
 ए॒तान्य॑क्षराणि । अ॒क्षरा॑णि त्रि॒पदा॑ । त्रि॒पदा॑ गाय॒त्री । त्रि॒पदे॑ति
 त्रि – पदा॑ । गाय॒त्री गाय॑त्रम् । गाय॑त्रम् प्रा॒तस्स॒वनम् । प्रा॒तस्स॒वनम्
 गाय॑त्रिया । प्रा॒तस्स॒वनमि॑ति प्रा॒तः – स॒वनम् । गाय॑त्रियैव ।
 ए॒व प्रा॒तस्स॒वने॑ । प्रा॒तस्स॒वने॑ वज्रम् । प्रा॒तस्स॒वन इति॑
 प्रा॒तः – स॒वने॑ । वज्र॑मन्तः । अ॒न्तर् ध॑त्ते । ध॒त्त उ॒क्थम् ।

उ॒क्थं॑ वा॒चि । वा॒ची॒ति॑ । इ॒त्या॒ह॑ । आ॒ह॒ मा॒द्ध्य॑न्दि॒नम् ।
 मा॒द्ध्य॑न्दि॒नꣳ स॒वनम् । स॒वनम्॑ प्र॒तिगी॑र्य । प्र॒तिगी॑र्य च॒त्वारि॑ ।
 प्र॒तिगी॑र्येति॒ प्रति॑ – गी॒र्य । च॒त्वार्ये॑तानि । ए॒तान्य॑क्षराणि । अ॒क्षरा॑णि
 च॒तुष्प॑दा । च॒तुष्प॑दा त्रि॒ष्टुप् । च॒तुष्प॑देति॒ चतुः॑ – प॒दा । त्रि॒ष्टुप्
 त्रै॒ष्टुभ॑म् । त्रै॒ष्टुभ॑म् मा॒द्ध्य॑न्दि॒नम् । मा॒द्ध्य॑न्दि॒नꣳ स॒वनम् । स॒वनम्
 त्रि॒ष्टुभा॑ ॥ त्रि॒ष्टुभै॒व । ए॒व मा॒द्ध्य॑न्दि॒ने । मा॒द्ध्य॑न्दि॒ने स॒वने॑ । स॒वने॑
 व॒ज्रम् । व॒ज्रम॑न्तः । अ॒न्तर् ध॑त्ते । ध॒त्त उ॒क्थम् । 35 (50/59)

T.S.3.2.9.2 - Kramam

उ॒क्थं॑ वा॒चि । वा॒ची॒न्द्राय॑ । इ॒न्द्राये॑ति । इ॒त्या॒ह॑ । आ॒ह॒ तृ॒तीय॑स॒वनम् ।
 तृ॒तीय॑स॒वनम्॑ प्र॒तिगी॑र्य । तृ॒तीय॑स॒वनमि॑ति॒ तृतीय॑ – स॒वनम् ।
 प्र॒तिगी॑र्य स॒प्त । प्र॒तिगी॑र्येति॒ प्रति॑-गी॒र्य । स॒प्तै॒तानि॑ । ए॒तान्य॑क्षराणि ।
 अ॒क्षरा॑णि स॒प्तप॑दा । स॒प्तप॑दा श॒क्वरी॑ । स॒प्तप॑देति॒ सप्त॑ – प॒दा ।
 श॒क्वरी॑ श॒क्वरः॑ । श॒क्वरो॑ व॒ज्रः । व॒ज्रो व॒ज्रेण॑ । व॒ज्रेणै॒व । ए॒व
 तृ॒तीय॑स॒वने॑ । तृ॒तीय॑स॒वने॑ व॒ज्रम् । तृ॒तीय॑स॒वन इ॑ति॒ तृतीय॑ – स॒वने॑ ।
 व॒ज्रम॑न्तः । अ॒न्तर् ध॑त्ते । ध॒त्ते ब्र॑ह्मवादि॒नः । ब्र॑ह्मवादि॒नो व॑दन्ति ।
 ब्र॑ह्मवादि॒न इ॑ति॒ ब्रह्म॑ – वा॒दिनः॑ । व॑दन्ति॒ सः । स॒ तु । त्वै॑ ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

वा अ॒ध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युः स्या॑त् । स्या॑द् यः । यो॑ य॒थास॒वनम् ।
य॒थास॒वनम् प्र॑तिग॒रे । य॒थास॒वनमि॑ति य॒था – स॒वनम् । प्र॑तिग॒रे
छन्दा॑सि । प्र॑तिग॒र इति॑ प्र॒ति – ग॒रे । छन्दा॑सि स॒म्पाद॑येत् ।
स॒म्पाद॑येत् तेजः । स॒म्पाद॑येदिति॑ स॒म्-पा॑दयेत् । तेजः॑ प्रा॒तस्स॒वने॑ ।
प्रा॒तस्स॒वन आ॑त्मन् । प्रा॒तस्स॒वन इति॑ प्रा॒तः – स॒वने॑ । आ॒त्मन्
द॒धी॒त । द॒धी॒तेन्द्रि॑यम् । इन्द्रि॑यम् मा॒द्ध्य॒न्दिने॑ । मा॒द्ध्य॒न्दिने॑ स॒वने॑ ।
स॒वने॑ प॒शून् । प॒शून् स्तृ॑तीयस॒वने॑ । तृ॒तीय॒स॒वन इति॑ । तृ॒तीय॒स॒वन
इति॑ तृ॒तीय – स॒वने॑ । इत्यु॑क्थशाः । उ॒क्थ॒शा इति॑ । उ॒क्थ॒शा
इत्यु॑क्थ – शाः । इत्या॑ह । आ॒ह प्रा॒तस्स॒वनम् । प्रा॒तस्स॒वनम्
प्र॑तिगी॒र्य । प्रा॒तस्स॒वनमि॑ति प्रा॒तः – स॒वनम् । प्र॑तिगी॒र्य त्री॑णि ।
प्र॑तिगी॒र्येति॑ प्र॒ति – गी॒र्य । त्री॑ण्ये॒तानि॑ । ए॒तान्य॒क्षरा॑णि ।
अ॒क्षरा॑णि त्रि॒पदा॑ । 36 (50/63)

T.S.3.2.9.3 - Kramam

त्रि॒पदा॑ गाय॒त्री । त्रि॒पदे॑ति त्रि – प॒दा । गाय॒त्री गाय॑त्रम् ।
गाय॑त्रम् प्रा॒तस्स॒वनम् । प्रा॒तस्स॒वनम् प्रा॒तस्स॒वने॑ । प्रा॒तस्स॒वनमि॑ति
प्रा॒तः – स॒वनम् । प्रा॒तस्स॒वन ए॒व । प्रा॒तस्स॒वन इति॑ प्रा॒तः-स॒वने॑ ।

ए॒व प्र॒तिग॒रे । प्र॒तिग॒रे छ॒न्दा॒सि । प्र॒तिग॒र इति॑ प्र॒ति – ग॒रे ।
 छ॒न्दा॒सि स॒म् । स॒म् पा॒दय॑ति । पा॒दय॑त्यथो॑ ॥ अथो॑ ते॒जः । अथो॑
 इत्यथो॑ ॥ ते॒जो वै । वै गा॒यत्री । गा॒यत्री ते॒जः । ते॒जः प्रा॒तस्स॒वनम् ।
 प्रा॒तस्स॒वनम् ते॒जः । प्रा॒तस्स॒वनमि॑ति प्रा॒तः – स॒वनम् । ते॒ज ए॒व ।
 ए॒व प्रा॒तस्स॒वने॑ । प्रा॒तस्स॒वन आ॒त्मन् । प्रा॒तस्स॒वन इति॑
 प्रा॒तः – स॒वने॑ । आ॒त्मन् ध॒त्ते । ध॒त्त उ॒क्थम् । उ॒क्थं वा॑चि ।
 वा॒चीति॑ । इत्या॒ह । आ॒ह मा॒द्ध्य॒न्दिन॑म् । मा॒द्ध्य॒न्दिन॑स॒वनम् ।
 स॒वनम् प्र॒तिगी॑र्य । प्र॒तिगी॑र्य च॒त्वारि॑ । प्र॒तिगी॑र्येति॑ प्र॒ति – गी॑र्य ।
 च॒त्वार्ये॑तानि॑ । ए॒तान्य॒क्षरा॑णि । अ॒क्षरा॑णि च॒तुष्प॑दा । च॒तुष्प॑दा त्रि॒ष्टुप् ।
 च॒तुष्प॑देति॑ च॒तुः – प॒दा । त्रि॒ष्टुप् त्रै॒ष्टुभ॑म् । त्रै॒ष्टुभ॑म् मा॒द्ध्य॒न्दिन॑म् ।
 मा॒द्ध्य॒न्दिन॑स॒वनम् । स॒वनम् मा॒द्ध्य॒न्दिने॑ । मा॒द्ध्य॒न्दिन॑ ए॒व ।
 ए॒व स॒वने॑ । स॒वने॑ प्र॒तिग॒रे । प्र॒तिग॒रे छ॒न्दा॒सि । प्र॒तिग॒र इति॑
 प्र॒ति – ग॒रे । छ॒न्दा॒सि स॒म् । स॒म् पा॒दय॑ति । पा॒दय॑त्यथो॑ ॥
 अथो॑ इन्द्रि॒यम् । अथो॑ इत्यथो॑ ॥ इन्द्रि॒यं वै । वै त्रि॒ष्टुक् ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

त्रि॒ष्टु॒गिन्द्रि॒यम् । इन्द्रि॒यम् मा॒द्ध्यन्दि॒नम् । मा॒द्ध्यन्दि॒नः स॒वनम् ।
स॒वनमिन्द्रि॒यम् । 37 (50/61)

T.S.3.2.9.4 - Kramam

इन्द्रि॒यमे॒व । ए॒व मा॒द्ध्यन्दि॒ने । मा॒द्ध्यन्दि॒ने स॒वने । स॒वन आ॒त्मन् ।
आ॒त्मन् ध॒त्ते । ध॒त्त उ॒क्थम् । उ॒क्थं वा॒चि । वा॒चीन्द्रा॒य । इन्द्रा॒येति॑ ।
इ॒त्याह॑ । आ॒ह तृ॒तीयस॒वनम् । तृ॒तीयस॒वनम् प्र॒तिगी॒र्यम् ।
तृ॒तीयस॒वनमि॒ति तृ॒तीय – स॒वनम् । प्र॒तिगी॒र्यम् स॒प्त । प्र॒तिगी॒र्येति॑
प्र॒ति – गी॒र्यम् । स॒प्तैता॒नि । ए॒तान्य॒क्षरा॒णि । अ॒क्षरा॒णि स॒प्तप॒दा ।
स॒प्तप॒दा श॒क्वरी॑ । स॒प्तप॒देति॑ स॒प्त – प॒दा । श॒क्वरी॑ शा॒क्वराः॑ ।
शा॒क्वराः॑ प॒शवः॑ । प॒शवो॑ जा॒गतम् । जा॒गतम् तृ॒तीयस॒वनम् ।
तृ॒तीयस॒वनम् तृ॒तीयस॒वने॑ । तृ॒तीयस॒वनमि॒ति तृ॒तीय – स॒वनम् ।
तृ॒तीयस॒वन ए॒व । तृ॒तीयस॒वन इति॑ तृ॒तीय – स॒वने॑ । ए॒व प्र॒तिग॒रे ।
प्र॒तिग॒रे छ॒न्दा॒सि । प्र॒तिग॒र इति॑ प्र॒ति – ग॒रे । छ॒न्दा॒सि स॒म् ।
स॒म् पा॒दय॑ति । पा॒दय॑त्यथो॑ । अथो॑ प॒शवः॑ । अथो॑ इत्यथो॑ ।
प॒शवो॑ वै । वै ज॒गती॑ । ज॒गती॑ प॒शवः॑ ।
प॒शव॑ स्तृ॒तीयस॒वनम् । तृ॒तीयस॒वनम् प॒शून् ।

तृ॒तीय॒स॒व॒न॒मि॒ति॒ तृ॒तीय॒ – स॒व॒न॒म् । प॒शू॒ने॒व । ए॒व तृ॒तीय॒स॒व॒ने॒ ।
तृ॒तीय॒स॒व॒न॒ आ॒त्म॒न् । तृ॒तीय॒स॒व॒न॒ इति॑ तृ॒तीय॒ – स॒व॒ने॒ ।
आ॒त्म॒न् ध॒त्ते । ध॒त्ते यत् । यद् वै । वै हो॒ता ॥ हो॒ता ॥ ऽ॒ध्व॒र्यु॒म् ।
अ॒ध्व॒र्यु॒म॒भ्या॒ह्व॒य॒ते । अ॒भ्या॒ह्व॒य॒त आ॒व्य॒म् । अ॒भ्या॒ह्व॒य॒त
इ॒त्य॒भि – आ॒ह्व॒य॒ते । आ॒व्य॒म॒स्मि॒न् । अ॒स्मि॒न् द॒धा॒ति॒ । द॒धा॒ति॒ तत् ।
तद् यत् । यन् न । ना॒प॒ह॒नी॒त । 38 (50/60)

T.S.3.2.9.5 - Kramam

अ॒प॒ह॒नी॒त पु॒रा । अ॒प॒ह॒नी॒ते॒त्य॒प – ह॒नी॒त । पु॒रा ऽ॒स्य॒ । अ॒स्य॒
स॒म्व॑त्स॒रात् । स॒म्व॑त्स॒राद् गृ॒हे । स॒म्व॑त्स॒रा॒दि॒ति॒ सं॒-व॒त्स॒रात् ।
गृ॒ह आ॒ । आ॒ वे॒वी॒र॒न् । वे॒वी॒र॒ञ्छो॒ऽसा॒ । शो॒ऽसा॒ मो॒दः॒ ।
मो॒द इ॒व । इ॒वे॒ति॒ । इति॑ प्र॒त्या॒ह्व॒य॒ते । प्र॒त्या॒ह्व॒य॒ते ते॒न । प्र॒त्या॒ह्व॒य॒त
इति॑ प्र॒ति – आ॒ह्व॒य॒ते । ते॒नै॒व । ए॒व तत् । तद॒प॒ । अ॒प॒ ह॒ते॒ ।
ह॒ते॒ यथा॑ ॥ यथा॑ वै । वा आ॒य॒ता॒म् । आ॒य॒ता॒म् प्र॒ती॒क्ष॒ते॒ ।
आ॒य॒ता॒मि॒त्या – य॒ता॒म् । प्र॒ती॒क्ष॒त ए॒वम् । प्र॒ती॒क्ष॒त इति॑
प्र॒ति-ई॒क्ष॒ते॒ । ए॒व॒म॒ध्व॒र्युः॒ । अ॒ध्व॒र्युः॒ प्र॒ति॒ग॒र॒म् । प्र॒ति॒ग॒र॒म् प्र॒ति॒ ।
प्र॒ति॒ग॒र॒मि॒ति॒ प्र॒ति – ग॒र॒म् । प्र॒ती॒क्ष॒ते॒ । ई॒क्ष॒ते॒ यत् ।

यदभिप्रतिगृणीयात् । अभिप्रतिगृणीयाद् यथा ।
 अभिप्रतिगृणीयादित्यभि – प्रतिगृणीयात् । यथा ऽऽयतया । आयतया
 समृच्छते । आयतयेत्या – यतया । समृच्छते तादृक् । समृच्छत
 इति सम् – ऋच्छते । तादृगेव । एव तत् । तद् यत् । यदर्द्धर्चात् ।
 अर्द्धर्चा ल्लुप्येत । अर्द्धर्चादित्यर्द्ध – ऋचात् । लुप्येत यथा ।
 यथा धावद्भ्यः । धावद्भ्यो हीयते । धावद्भ्य इति धावत् – भ्यः ।
 हीयते तादृक् । तादृगेव । एव तत् । तत् प्रबाहुक् । प्रबाहुग् वै ।
 प्रबाहुगिति प्र – बाहुक् । वा ऋत्विजाम् । ऋत्विजामुद्गीथाः ।
 उद्गीथा उद्गीथः । उद्गीथा इत्युत् – गीथाः । उद्गीथ एव ।
 उद्गीथ इत्युत् – गीथः । एवोद्गातृणाम् । उद्गातृणामृचः ।
 उद्गातृणामित्युत् – गातृणाम् । 39 (50/65)

T.S.3.2.9.6 - Kramam

ऋचः प्रणवः । प्रणव उक्थश्सिनाम् । प्रणव इति प्र – नवः ।
 उक्थश्सिनाम् प्रतिगरः । उक्थश्सिनमित्युक्थ – श्सिनाम् ।
 प्रतिगरो ऽद्ध्वर्यूणाम् । प्रतिगर इति प्रति – गरः । अद्ध्वर्यूणां यः ।
 य एवम् । एवं विद्वान् । विद्वान् प्रतिगृणाति । प्रतिगृणात्यन्नादः ।

तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठे (TS 3.2)

प्रति॒गृ॒णातीति॑ प्रति - गृ॒णाति॑ । अ॒न्नाद॑ ए॒व । अ॒न्नाद॑ इत्य॒न्न-अदः॑ ।
ए॒व भव॑ति । भव॒त्या । आ ऽस्य॑ । अ॒स्य प्र॒जायाम् । प्र॒जायां॑ वा॒जी ।
प्र॒जायामि॑ति प्र - जा॒याम् । वा॒जी जा॒यते॑ । जा॒यत॑ इ॒यम् । इ॒यं वै ।
वै होता॑ । होता॑ ऽसौ । अ॒साव॑ध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युर् यत् । यदा॑सीनः ।
आसी॑नः श॒स्सति॑ । श॒स्सत्य॑स्याः । अ॒स्या ए॒व । ए॒व तत् ।
तद्धो॑ता । होता॑ न । नैति॑ । ए॒त्यास्ते॑ । आ॒स्त इ॒व । इ॒व हि । ही॒यम् ।
इ॒यमथो॑ । अथो॑ इ॒माम् । अथो॑ इत्य॒थो । इ॒मामे॒व । ए॒व तेन॑ ।
तेन॑ यज॒मानः॑ । यज॒मानो॑ दु॒हे । दु॒हे यत् । यत् तिष्ठ॑न् । तिष्ठ॑न्
प्रति॒गृ॒णाति॑ । प्रति॒गृ॒णात्य॒मुष्याः॑ । प्रति॒गृ॒णातीति॑ प्रति - गृ॒णाति॑ ।
अ॒मुष्या॑ ए॒व । ए॒व तत् । तद॑ध्व॒र्युः । अ॒ध्व॒र्युर् न । नैति॑ ।
एति॑ तिष्ठति । 40 (50/58)

T.S.3.2.9.7 - Kramam

तिष्ठ॑तीव । इ॒व हि । ह्य॒सौ । अ॒सावथो॑ । अथो॑ अ॒मूम् । अथो॑ इत्य॒थो ।
अ॒मूमे॒व । ए॒व तेन॑ । तेन॑ यज॒मानः॑ । यज॒मानो॑ दु॒हे । दु॒हे यत् ।
यदा॑सीनः । आसी॑नः श॒स्सति॑ । श॒स्सति॑ तस्मा॑त् ।
तस्मा॑त् दि॒तःप्र॑दानम् । इ॒तःप्र॑दानम् दे॒वाः ।

इ॒तः॑ प्र॒दान॑मि॒ती॒तः – प्र॒दान॑म् । दे॒वा उप॑ । उप॑ जी॒वन्ति॑ ।
 जी॒वन्ति॑ यत् । यत् ति॒ष्ठन् । ति॒ष्ठन् प्र॑तिगृ॒णाति॑ । प्र॑तिगृ॒णाति॑
 तस्मा॑त् । प्र॑तिगृ॒णातीति॑ प्र॒ति – गृ॒णाति॑ । तस्मा॑द॒मु॒तः प्र॒दान॑म् ।
 अ॒मु॒तः प्र॒दान॑म् म॒नु॒ष्याः । अ॒मु॒तः प्र॒दान॑मि॒त्य॒मु॒तः – प्र॒दान॑म् ।
 म॒नु॒ष्या उप॑ । उप॑ जि॒वन्ति॑ । जी॒वन्ति॑ यत् । यत् प्रा॒ङ् । प्रा॒डासी॑नः ।
 आसी॑नः श॒ञ्स॑ति । श॒ञ्स॑ति प्र॒त्यङ् । प्र॒त्यङ् ति॒ष्ठन् । ति॒ष्ठन्
 प्र॑तिगृ॒णाति॑ । प्र॑तिगृ॒णाति॑ तस्मा॑त् । प्र॑तिगृ॒णातीति॑ प्र॒ति – गृ॒णाति॑ ।
 तस्मा॑त् प्रा॒चीन॑म् । प्रा॒चीन॑ञ् रे॒तः । रे॒तो धी॑यते । धी॒यते प्र॑ती॒चीः ।
 प्र॑ती॒चीः प्र॒जाः । प्र॒जा जा॑यन्ते । प्र॒जा इति॑ प्र॒जाः । जा॑यन्ते यत् ।
 यद् वै । वै हो॒ता । हो॒ता ऽध्व॑र्युम् । अध्व॑र्युम॒भ्याह्व॑यते ।
 अ॒भ्याह्व॑यते व॒ज्रम् । अ॒भ्याह्व॑यत इ॒त्यभि॑ – आ॒ह्वय॑ते । व॒ज्रमे॑नम् ।
 ए॒नम॑भि । अ॒भि प्र॑ । प्र॒ वर्त॑यति ( ) । वर्त॑यति प॒राङ् । प॒राडा॑ ।
 आ॒ वर्त॑ते । वर्त॑ते व॒ज्रम् । व॒ज्रमे॑व । ए॒व तत् । तन् नि॑ ।
 नि॒ करो॑ति । करो॑तीति॑ करोति ॥ 41 (58/65)

(स॒वने॑ व॒ज्रम॑न्त॒र्धत्ते॑ – त्री॒ण्येता॑न्यक्षरा॒णी – द्दि॒यं मा॑द्ध्य॒न्दिन॑
स॒वने॑ – नो॒ – द्वा॒तृणा॑ – म॒ध्वयु॑र्नैति॑ – वर्त॒यत्य॑ – षौ च॑) (A9)

T.S.3.2.10.1 - Kramam

उ॒पया॑मगृहीतो ऽसि॑ । उ॒पया॑मगृहीत इत्यु॒पया॑म – गृही॒तः ।
अ॒सि वा॒क्षस॑त् । वा॒क्षस॑दसि॑ । वा॒क्षस॑दिति॑ वा॒क्ष – स॑त् । अ॒सि
वा॒क्पा॒भ्याम् । वा॒क्पा॒भ्याम् त्वा॑ । वा॒क्पा॒भ्यामि॑ति॒ वाक् – पा॒भ्याम् ।
त्वा॑ क्र॒तुपा॒भ्याम् । क्र॒तुपा॒भ्याम॑स्य । क्र॒तुपा॒भ्यामि॑ति॒ क्रतु॑-पा॒भ्याम् ।
अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्य॑ । ध्रु॒वस्या॑द्ध्यक्षा॒भ्याम् ।
अ॒द्ध्यक्षा॒भ्याम् गृ॒ह्णामि॑ । अ॒द्ध्यक्षा॒भ्यामि॑त्यधि॑ – अ॒क्षा॒भ्याम् ।
गृ॒ह्णाम्यु॒पया॑मगृहीतः । उ॒पया॑मगृहीतो ऽसि॑ । उ॒पया॑मगृहीत
इत्यु॒पया॑म – गृही॒तः । अ॒स्यृत॑सत् । ऋ॒तस॑दसि॑ ।
ऋ॒तस॑दित्यृ॒त – स॑त् । अ॒सि चक्षु॑ष्पा॒भ्याम् । चक्षु॑ष्पा॒भ्याम् त्वा॑ ।
चक्षु॑ष्पा॒भ्यामि॑ति॒ चक्षुः॑ – पा॒भ्याम् । त्वा॑ क्र॒तुपा॒भ्याम् ।
क्र॒तुपा॒भ्याम॑स्य । क्र॒तुपा॒भ्यामि॑ति॒ क्रतु॑ – पा॒भ्याम् । अ॒स्य य॒ज्ञस्य॑ ।
य॒ज्ञस्य॑ ध्रु॒वस्य॑ । ध्रु॒वस्या॑द्ध्यक्षा॒भ्याम् । अ॒द्ध्यक्षा॒भ्याम् गृ॒ह्णामि॑ ।
अ॒द्ध्यक्षा॒भ्यामि॑त्यधि॑ – अ॒क्षा॒भ्याम् । गृ॒ह्णाम्यु॒पया॑मगृहीतः ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो ऽसि॑ । उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒त इ॒त्यु॒प॒या॒म – गृ॒ही॒तः ।
अ॒सि श्रु॒त॒स॒त् । श्रु॒त॒स॒द॒सि । श्रु॒त॒स॒दि॒ति श्रु॒त – स॒त् । अ॒सि
श्रो॒त्र॒पा॒भ्या॒म् ॥ श्रो॒त्र॒पा॒भ्या॒म् त्वा । श्रो॒त्र॒पा॒भ्या॒मि॒ति श्रो॒त्र–पा॒भ्या॒म् ॥
त्वा क॒रु॒पा॒भ्या॒म् ॥ क॒रु॒पा॒भ्या॒म॒स्य । क॒रु॒पा॒भ्या॒मि॒ति क॒रु॒पा॒भ्या॒म् ॥
अ॒स्य य॒ज्ञ॒स्य॑ । य॒ज्ञ॒स्य ध्रु॒व॒स्य॑ । ध्रु॒व॒स्या॒ध्य॒क्षा॒भ्या॒म् ।
अ॒ध्य॒क्षा॒भ्या॒म् गृ॒ह्णामि॑ । अ॒ध्य॒क्षा॒भ्या॒मि॒त्यधि॑ – अ॒क्षा॒भ्या॒म् ।
गृ॒ह्णामि॑ दे॒वे॒भ्यः॑ । दे॒वे॒भ्य॒स्त्वा । त्वा वि॒श्व॒दे॒वे॒भ्यः॑ । वि॒श्व॒दे॒वे॒भ्य॒स्त्वा ।
वि॒श्व॒दे॒वे॒भ्य इ॒ति वि॒श्व – दे॒वे॒भ्यः॑ । त्वा वि॒श्वे॒भ्यः॑ । वि॒श्वे॒भ्य॒स्त्वा ।
त्वा दे॒वे॒भ्यः॑ । दे॒वे॒भ्यो वि॒ष्णो ॥ वि॒ष्ण॒वु॒रु॒क्र॒म । उ॒रु॒क्र॒मै॒षः ।
उ॒रु॒क्र॒मै॒त्यु॒रु – क्र॒म । ए॒ष ते॑ । ते॒ सो॒मः॑ । सो॒म॒स्त॒म् । तं र॒क्ष॒स्व ।
र॒क्ष॒स्व त॒म् । 42 (50/67)

T.S.3.2.10.2 - Kramam

त॒म् ते॑ । ते॒ दु॒श्च॒क्षाः॑ । दु॒श्च॒क्षा मा॑ । दु॒श्च॒क्षा इ॒ति दुः॑ – च॒क्षाः॑ ।
मा ऽव॑ । अ॒व ख्य॑त् । ख्य॒न् म॒यि । म॒यि व॒सुः॑ । व॒सुः पुरो॑व॒सुः ।
पुरो॑व॒सुर् वा॒क्पाः॑ । पुरो॑व॒सु॒रि॒ति पुरः॑ – व॒सुः॑ । वा॒क्पा वा॒च॒म् ॥
वा॒क्पा इ॒ति वाक्॑ – पाः॑ । वा॒च॒म् मे॑ । मे॒ पा॒हि । पा॒हि म॒यि ।

मयि॑ वसुः॑ । वसु॑र् विद॑द्वसुः॑ । विद॑द्वसुश्चक्षु॑ष्पाः ।
विद॑द्वसु॒रिति॑ विद॑त् - वसुः॑ । चक्षु॑ष्पाश्चक्षुः॑ । चक्षु॑ष्पा इति॑
चक्षुः॑ - पाः । चक्षु॑र् मे । मे पा॒हि । पा॒हि मयि॑ । मयि॑ वसुः॑ ।
वसुः॑ स॒म्य॑द्वसुः॑ । स॒म्य॑द्वसुः॑ श्रोत्र॑पाः । स॒म्य॑द्वसु॒रिति॑
स॒म्य॑त् - वसुः॑ । श्रोत्र॑पाः श्रोत्र॑म् । श्रोत्र॑पा इति॑ श्रोत्र॑ - पाः ।
श्रोत्रं॑ मे । मे पा॒हि । पा॒हि भूः । भू॑रसि । अ॒सि श्रेष्ठः॑ ।
श्रेष्ठो॑ रश्मी॒नाम् । रश्मी॒नाम् प्रा॑णपाः । प्रा॑णपाः प्रा॑णम् । प्रा॑णपा इति॑
प्रा॑ण - पाः । प्रा॑णम् मे । प्रा॑णमि॒ति प्र - अ॒नम् । मे पा॒हि ।
पा॒हि धूः । धू॑रसि । अ॒सि श्रेष्ठः॑ । श्रेष्ठो॑ रश्मी॒नाम् ।
रश्मि॑नाम॒पान॑पाः । अ॒पान॑पा अ॒पान॑म् । अ॒पान॑पा इत्य॑पान - पाः ।
अ॒पान॑म् मे । अ॒पान॑मि॒त्यप॑ - अ॒नम् । मे पा॒हि । पा॒हि यः ।
यो नः॑ । न इन्द्र॑वायू । इन्द्र॑वायू मि॒त्राव॑रुणौ ।
इन्द्र॑वायू इतीन्द्र॑ - वायू । मि॒त्राव॑रुणाव॒श्विनौ॑ । मि॒त्राव॑रुणा॒विति॑
मि॒त्रा - व॑रुणौ । अ॒श्विना॑व॒भिदा॑सति । अ॒भिदा॑सति भ्रातृ॑व्यः ( ) ।
अ॒भिदा॑सतीत्य॒भि - दा॑सति । भ्रातृ॑व्य उत्पि॑पीते । उत्पि॑पीते शु॒भः ।

उत्पि॑पी॒त इत्यु॑त् – पि॒पी॑ते । शु॒भ॒स्प॒ती । प॒ती इ॒दम् ।
 प॒ती इति॑ प॒ती । इ॒दम॑हम् । अ॒हम् तम् । तम॑धरम् । अ॒धरम् पा॑दयामि ।
 पा॒द॒या॒मि यथा॑ ॥ यथे॑न्द्र । इन्द्रा॑हम् । अ॒हमु॑त्तमः । उ॒त्तम॑श्चे॒त॒या॒नि ।
 उ॒त्तम॑ इत्यु॑त् – तमः । चे॒त॒या॒नीति॑ चे॒त॒या॒नि ॥ 43 (63/80)

(रक्ष॑स्व – भ्रातृ॑व्य – स्त्रयो॑दश च) (A10)

T.S.3.2.11.1 - Kramam

प्र सः । सो अ॒ग्ने । अ॒ग्ने तव॑ । तवो॑तिभिः । ऊ॒तिभिः॑ सु॒वीरा॑भिः ।
 ऊ॒तिभि॑रित्यूति – भिः । सु॒वीरा॑भिस्तरति । सु॒वीरा॑भिरिति॑
 सु – वी॒रा॑भिः । तर॑ति वा॒जक॑र्मभिः । वा॒जक॑र्मभिरिति॑
 वा॒जक॑र्म – भिः ॥ यस्य॑ त्वम् । त्वञ् स॒ख्यम् । स॒ख्यमा॑विथ ।
 आ॒विथे॑त्याविथ ॥ प्र हो॒त्रे । हो॒त्रे पू॒र्व्यम् । पू॒र्व्यं व॑चः । वचो॑ ऽग्नये॑ ॥
 अ॒ग्नये॑ भरत । भर॒ता बृ॒हत् । बृ॒हदिति॑ बृ॒हत् ॥ वि॒पाम् ज्योती॑षि ।
 वि॒पामि॑ति वि – पाम् । ज्योती॑षि बिभ्र॑ते । बिभ्र॑ते न । न वे॑धसे ।
 वे॑धस इति॑ वे॑धसे ॥ अ॒ग्ने त्री॑ । त्री॑ ते । ते वा॒जिना॑ । वा॒जिना॑ त्री॑ ।
 त्री॑ स॒धस्था॑ । स॒धस्था॑ तिस्रः । स॒धस्थे॑ति स॒ध – स्था॑ । तिस्र॑स्ते ।
 ते जि॒ह्वाः । जि॒ह्वा ऋ॒तजा॑त । ऋ॒तजा॑त पू॒र्वीः । ऋ॒तजा॑तेत्यृ॒त-जा॑त ।

पूर्वीरिति॑ पूर्वीः॑ ॥ तिस्र॑ उ॒ । उ॒ ते॒ । ते॒ तनु॑वः । तनु॑वो दे॒ववा॑ताः ।
 दे॒ववा॑तास्ताभिः॑ । दे॒ववा॑ता इति॑ दे॒व - वा॑ताः । ताभि॑र् नः ।
 नः पा॒हि । पा॒हि गि॑रः । गि॑रो अ॒प्रयु॑च्छन् ।
 अ॒प्रयु॑च्छ॒नित्य॑प्र - यु॒च्छन् ॥ सं वा॑म् । वां क॑र्मणा । क॑र्मणा॒ सम् ।
 समि॑षा । इ॒षा हि॑नोमि । 44 (50/56)

T.S.3.2.11.2 - Kramam

हि॒नोमी॑न्द्रावि॒ष्णू । इ॒न्द्रावि॒ष्णू अ॒पसः॑ । इ॒न्द्रावि॒ष्णू इती॑न्द्रा-वि॒ष्णू ।
 अ॒पस॑स्पा॒रे । पा॒रे अ॒स्य । अ॒स्येत्य॑स्य ॥ जु॒षेथां॑ य॒ज्ञम् । य॒ज्ञम्
 द्र॒विण॑म् । द्र॒विण॑म् च । च ध॒त्तम् । ध॒त्तम॑रि॒ष्टैः । अ॒रि॒ष्टैर् नः॑ ।
 नः प॒थिभिः॑ । प॒थिभिः॑ पा॒रय॑न्ता । प॒थिभि॑रिति॑ प॒थि - भिः॑ ।
 पा॒रय॑न्तेति॑ पा॒रय॑न्ता ॥ उ॒भा जि॑ग्यथुः । जि॑ग्यथुर् न । न पा॒रा ।
 पा॒रा ज॑येथे । ज॑येथे न । ज॑येथे इति॑ ज॑येथे । न पा॒रा । पा॒रा जि॑ग्ये ।
 जि॑ग्ये क॒तरः॑ । क॒तरश्च॑ न । च॒नैनोः॑ । ए॒नोरि॑त्ये॒नोः ॥ इ॒न्द्रश्च॑ ।
 च वि॒ष्णो । वि॒ष्णो यत् । वि॒ष्णो इति॑ वि॒ष्णो । यद॑प॒स्पृधे॑थाम् ।
 अ॒प॒स्पृधे॑थाम् त्रे॒धा । त्रे॒धा स॒हस्र॑म् । स॒हस्रं॑ वि॒ । वि॒ तत् ।
 तदै॑रयेथाम् । ऐ॒रये॑थामि॒त्यैर॑येथाम् ॥ त्री॒ण्यायू॑षि । आ॒यू॑षि तव॑ ।

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

तव जातवेदः । जातवेदस्तिस्त्रः । जातवेद इति जात – वेदः ।
तिस्त्र आजानीः । आजानीरुषसः । आजानीरित्या – जानीः ।
उषसस्ते । ते अग्ने । अग्न इत्यग्ने ॥ ताभिर् देवानाम् । देवानामवः ।
अवो यक्षि । यक्षि विद्वान् । विद्वानथ । अथा भव । 45 (50/56)

T.S.3.2.11.3 - Kramam

भव यजमानाय । यजमानाय शम् । शं योः । योरिति योः ॥
अग्निस्त्रीणि । त्रीणि त्रिधातूनि । त्रिधातून्या । त्रिधातूनीति
त्रि – धातूनि । आ क्षेति । क्षेति विदथा । विदथा कविः । कविरिति
कविः ॥ स त्रीन् । त्रीर्एकादशान् । एकादशां इह । इहेतीह ॥
यक्षच् च । च पिप्रयत् । पिप्रयच् च । च नः । नो विप्रः । विप्रो
दूतः । दूतः परिष्कृतः । परिष्कृत इति परिष्कृतः ॥ नभन्तामन्यके ।
अन्यके समे । सम इति समे ॥ इन्द्राविष्णू दृहिताः । इन्द्राविष्णू
इतीन्द्रा – विष्णू । दृहिताः शम्बरस्य । शम्बरस्य नव । नव पुरः ।
पुरो नवतिम् । नवतिम् च । च श्नथिष्टम् । श्नथिष्टमिति श्नथिष्टम् ॥
शतं वर्चिनः । वर्चिनः सहस्रम् । सहस्रम् च । च साकम् ।
साकं हथः । हथो अप्रति । अप्रत्यसुरस्य । असुरस्य वीरान् ।

तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठे (TS 3.2)

वी॒रानि॑ति वी॒रान् ॥ उ॒त मा॒ता । मा॒ता म॒हिष॑म् । म॒हिष॑मनु ।
अ॒न्ववे॑नत् । अ॒वेन॑दमी । अमी॒त्वा ( ) । अमी॒ इत्य॑मी । त्वा ज॒हति॑ ।
ज॒हति॑ पु॒त्र । पु॒त्र दे॒वाः । दे॒वा इति॑ दे॒वाः ॥ अथा॑ब्रवीत् । अब्रवीद्
वृ॒त्रम् । वृ॒त्रमिन्द्रः॑ । इन्द्रो॑ ह॒निष्य॑न् । ह॒निष्य॑न्त् स॒खे । स॒खे वि॒ष्णो ।
वि॒ष्णो वि॒तर॑म् । वि॒ष्णो इति॑ वि॒ष्णो । वि॒तरं वि॑ । वि॒तर॑मिति॑
वि - तर॑म् । वि क्र॒मस्व॑ । क्र॒मस्वेति॑ क्र॒मस्व॑ ॥ 46 (63/68)
(इ॒षा - ऽथ॑ - त्वा - त्रयो॑दश च) (A11)

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(यो॒ वै प॒वमा॑नानां - त्री॒णि - परि॑भूरः - स्प॒यः स्व॑स्ति -
भ॒क्षेहि॑ - मही॑नां पयो॒ऽसि - दे॒व स॒वित॑रेत॒त्ते - इ॒येना॑य - यद्वै
हो॒तो - प॒याम॑गृहीतो॒ऽसि वा॒क्ष॒सत् - प्र सो॑ अ॒ग्न - ए॒काद॑श)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(यो॒ वै - स्प॒यः स्व॑स्तिः - स्व॒धायै॑ नमः - प्र॒मुञ्च॑ - तिष्ठ॑तीव
- षट्च॑त्वारि॒ंशत्)

तृतीय काण्डे – द्वितीय प्रश्नः (TS 3.2)

First and Last Padam of Second Prasnam of Kanda 3:-

(यो वै पवमानानां – विक्रमस्व)

॥ हरिः ओं ॥

॥ इति तृतीय काण्डे द्वितीयप्रश्नः – क्रम पाठः समाप्तः ॥

=====

Details of Panchati , Padam and Krama Vaakyam for Kanda 3 – Prasnam 1 – TS 3.2

	Panchati	Padams	Krama Vaakyam
Anuvakam 1	3	142	163
Anuvakam 2	3	153	187
Anuvakam 3	4	195	231
Anuvakam 4	5	233	268
Anuvakam 5	7	344	423
Anuvakam 6	3	172	204
Anuvakam 7	3	172	186
Anuvakam 8	6	290	338
Anuvakam 9	7	358	431
Anuvakam 10	2	113	147
Anuvakam 11	3	163	180
Total →	46	2335	2758